

UUSI ELÄMÄNYMMÄRRYS. I.

UUSI JUMALA

KIRJOTTANUT

PEKKA ERVAST

HELSINGISSÄ 1917
TEOSOFINEN KIRJAKAUPPA JA KUSTANNUSLIIKE

TAMPEREELLA 1917
TAMPEREEN SENTRAALIKIRJAPAINOSSA

UUSI JUMALA

I.

Nykyinen maailmansota on vaikuttanut mullistavasti kaikilla elämän aloilla, ei ainoastaan taloudellisilla, valtiollisilla ja yhteiskunnallisilla, vaan myöskin aatteellisilla ja sivistyksellisillä. Emme tosin vielä voi puhua uusista saavutuksista; niiden aika tulee vasta sodan loputtua, kun kansat alkavat uudella tavalla järjestää olojaan. Nykyään elämme vielä murrosajassa. Mutta vanhat arvot ovat menettäneet merkityksensä. Sota on tehnyt ne tyhjiksi. Ja samalla kun sota lyö pirstaleiksi vanhoja muotoja, vanhoja leilejä, samalla kansat tulevat tietoisiksi elämän viinistä, joka virtaa heidän suonissaan, ja alkavat haparoiden etsiä niitä uusia leilejä, joihin elämän viini nyt olisi kaadettava.

Muuan tällainen aatteellinen elämänala on uskonto. Meidän ei ole tarvis filosofisesti tai tieteellisesti syventyä kysymykseen, mitä uskonto on. Meille riittää tieto sen käytännöllisestä merkityksestä. Uskonnosta kansat ennen imivät elämän voimansa. Uskonto selitti heidän tutkivalle ihmisjärjelleen, mitä elämä oli ja mitä kuolema oli. Ilman uskonnon johdatusta ja lohdutusta heidän elämänsä olisi ollut toivotonta pimeydessä vaeltamista. Mutta pitkiä vuosikymmeniä ennen sotaa oli jo luottamus kirkkoihin ja niiden julistamaan kristinuskoon alkanut horjua; siksi paljon ilmeisiä ristiriitoja oli huomattu tämän kirkonuskon ja sekä elämän että tervejärkisen ajattelun välillä. Sota vihdoin antoi kuoliniskun kirkolliselle uskonnolle paljastaessaan kaikessa räikeydessään sen kykenemättömyyden ratkaista kärsimyksen ja pahan problemia ja vaikuttavalla tavalla saarnata kristillisen veljeyden evankeliumia. Tosin näyttää siltä kuin kirkot olisivat niittäneet paljon voittoja rintamalla, sillä kertomusten mukaan on sotamiesten riveissä tapahtunut yhtä lukuisia kuin voimakkaita kääntymyksiä takaisin uskon helmaan. Mutta mitä tämä todistaa? Yksin sitä, että kansat alkavat uudestaan tuntea uskon ja uskonnon välttämättömyyttä ja vaistomaisesti turvautuvat siihen uskoon, joka on heidän isiensä tarpeita tyydyttänyt. Syrjästä katsojat kuitenkin näkevät, että tämä tyydytys on vain hetkellistä, että ajan pitkään nykyiset kirkot eivät kykene ihmiskunnan janoa sammuttamaan. Sentähden kasvaa päivä päivältä niiden luku — voi sanoa kaikissa maissa, — jotka odottavat perinpohjaista uudistusta ja puhdistusta kirkkoissa ja kirkonopeissa, vieläpä suorastaan uutta uskontoakin.

Arvattavasti on kuitenkin turha puhua uudesta uskonnosta. Ihmiskunta ei kaipaa uutta uskontoa monien vanhojen lisäksi. Se olisi vain uusi kilpailija, joka kokoisi ympärilleen kannattajia, mutta vanhat uskonnot jäisivät kaikki paikoilleen taistelemaan ylivallassa uuden tulokkaan kanssa. Mitä ihmiskunta oikeastaan kaipaa, on ymmärrystä ja tietoa siitä, mitä uskonto on uskontojen vastakohtana ja niiden rinnalla. Kaikki uskonnot ovat elvyttäneet ja vireillä pitäneet uskonnollista elämää, mutta joka uskonnossa on elämä sekotettu uskonmuotoihin ja uskonkappaleihin, niin että lopulta elämää ei enää ole erotettu muodoista, vaan muotoja on luultu itse elämäksi, ja täten on tultu »puustaviin, joka kuolettaa», kun todellisuudessa vain »henki tekee eläväksi». Ihmiskunta kaipaa sentähden semmoista uskonpuhdistusta, joka lyödessään pirstaleiksi turhat uskonmuodot ja opinkappaleet näyttää, mikä on uskonnon ikuinen, elävä henki muotojen takana. Tämä puhdistus ei silloin pue olevia uskontoja sota-aseisiin, joilla ne olemassaoloaan koettavat puolustaa; se päinvastoin riisuu niiltä kaikki aseet, koska se antaa arvon jokaiselle ja vain käskee jokaista viskaamaan luotaan turhat ja epäoleelliset kasvannaiset, jotka vuosisatain vierieissä ovat syntyneet varsinaisen ja alkuperäisen uskonnollisen ytimen ympärille.

Tämä suuri reformsioni on jo pantu alulle. Sekin on hiljaisuudessa toiminut jo vuosikymmeniä ennen sotaa, vaikka hedelmät sen työstä niitetään vasta sodan ja sodan aiheuttamien mullistusten jälkeen.

Siihen puhdistustyöhön ovat ottaneet osaa monenlaiset virtaukset ja liikkeet. Siihen on luettava vertaileva tieteellinen uskonto-, kansa- ja rotututkimus, uudempi filosofinen ajattelu ja kaikki henkistä ja yliaistillista tutkimusta edustavat liikkeet, kuten spiritistinen liike, teosofinen liike j. n. e. Yhdessä ne ovat valmistaneet uutta aikaa ja uutta elämänymmärrystä, ja nyt kun maailmansota tuli ja teki yhdellä iskulla lopun vanhasta ajasta ja sen elämänkäsityksistä, nyt uusi päivä hämärtää ja kansat valmistuvat ottamaan vastaan ja omaksumaan sitä uutta elämänymmärrystä, mikä vuosien vierieessä on joidenkuiden totuudenetsijain sydämissä syntynyt ja kypsynyt. Onko liian uskaliaasta, jos seuraavilla sivuilla yritämme vetää muutamia ääriveriivoja uudesta jumalauskosta?

II.

Käytimme sanaa jumala, sillä mielestämme ei ole mitään syytä pelätä tätä vanhaa, väärin käsitettyä, ehkä väärin käytettyä sanaa. Onhan siihen sanaan aina sisältynyt ylevin ja ihmeellisin, salaperäisin ja mahtavin, mitä ihmismieli on osannut ajatella ja kuvitella. Väräjävin huulin on ihminen korkeimmasta onnestaan jumalaansa kiittänyt, ja syvimmän tuskansa yksinäisyydessä on hän jumalaansa avukseen huutanut. Ja aina hänen jumalansa on ollut näkymätön, aina siihen on täytynyt uskoa. Milloin hän on jumalastaan kuvan itselleen tehnyt, on se kuva ollut symboli tai asunto; ei alhaisimmallakaan kehitysasteella oleva raakalainen ole kuvaa semmoisenaan palvonut. Ja milloin hän on laatinut kuvan jumalastaan vain ajatuksissaan, on selon ollut vertauskuvana, joka kasvavan valistuksen ohella on muuttanut muotoaan. Miksemme siis olisi oikeutetut nytkin puhumaan jumalasta? Jos »ihminen on jumalan kuvaksi luotu», on myös jumalan kuva ihmisen luoma, sillä »ihmishenki tutkii jumalan syvyyksiä» ja on niin salaperäisessä vuorovaikutuksessa jumalan kanssa, että jumala juuri tyhjentytymättömässä rikkaudessaan ikäänkuin pyrkii ilmenemään ihmishengen avulla.

Koko uskonto ja koko uskonnollinen elämä sisältyy itse asiassa tuohon ainoaan sanaan jumala. Mikä käsitys on ihmisellä jumalasta, mikä on hänen suhteensa jumalaan, millä tavalla hän jumalaa elämässään palvelee? Kun ihminen niihin kysymyksiin vastaa, silloin tunnemme hänen uskontonsa, silloin tunnemme hänen itsensä. »Sano minulle, minkälainen on sinun jumalasi, ja minä sanon sinulle, minkälainen sinä itse olet.» Se ihminen jolla on hämärät käsitykset jumalastaan, hän myös hämärästi tuntee itsensä. Jos nykyajan vaatimus yleensä kulkee siihen suuntaan, että ihmisen tulee oppia tuntemaan itsensä, voimme hyvällä syyllä sanoa, että ihminen voi oppia tuntemaan itsensä ainoastaan siinä määrin, kuin hän oppii tuntemaan jumalaansa. Ja päinvastoin. Niin yhtämittaisessa vuorovaikutuksessa, niin erottamattomassa yhteydessä ovat keskenään ihmisen jumala ja hänen sisin itsensä.

Miksikä sitten ollenkaan puhua jumalasta? ehättänee joku kysymään. Eikö olisi parempi ja yksinkertaisempi puhua vain ihmisestä itsestään.

Sillä tavalla voi kysyä vain kokematon ihminen. Se ihminen, joka tuntee jumalan ja samalla oman syvimmän itsensä, tietää, että yhtä erottamattomia kuin ovat, yhtä mahdotonta on niitä toisiinsa sekottaa. Toinen on kaikkeuden jumala, toinen on ihmisen jumalallinen itse, mutta kokenut yksin eron tietää. Voidaksemme syventyä näihin salaisuuksiin niin pitkälle kuin ymmärryksemme myöntää, täytyy meidän asettua nykyaikaisen totuuden etsijän kannalle ja seurata hänen ajatuksiaan ja mietiskelyjään sekä henkisesti kokemattomana että kokeneena.

Ajattelevana ihmisenä hän heti järjelleen tunnustaa, vaikkei hänellä vielä ole omaperäistä henkistä kokemusta jumalasta, että hän itse personallisena olentona on vain kuin tomuhiukkanen maailmankaikkeudessa. Tarvitsematta vaipua runolliseen tunnelmahaaveiluun hän tunnustaa itselleen kylmäjärkisesti, että avaruuden äärettömyys, luonnonvoimien mahtavuus, elämän rikkaus joka puolella ympäröi hänen omaa pienuuttaan ja heikkouttaan, Hänen ei tarvitse ponnistaa aivojaan ylivoimaisesti ymmärtääkseen, että tämä kaikki on suuren ja salaperäisen elämän ilmestystä; ja kaukana siitä, että hän olisi tätä elämää luonut, hän päinvastoin on sen luoma hänkin. Miksei hän niin ollen kutsuisi tätä elämää jumalalliseksi ja kunnioittaisi sitä jumalallisena? Sillä nimellä hän vain kuvaa sen valtaa ja mahtavuutta, sen korkeutta ja syvyyttä, verraten sitä omaan mitättömyyteensä.

Että jumalallinen voima on olemassa, on siis hänen ensimmäinen selviönsä. Että tämä voima ei ole sokea ja hengetön, sen hän kohta perästä havaitsee.

Elämä näet kohtaa häntä hänen omassa itsessään ja myös toisissa elävissä olennoissa tajuntana. Tajunta on perin toisenlaatuinen ilmiö kuin muoto eli ruumis. Tajunta elää ruumiissa ja sen ilmaukset kulkevat rinnan ruumiillisten ilmiöiden kanssa. Hän ei osaa sanoa, onko kivessä tajuntaa, mutta kasvissa nähtävästi on ja eläimessä ja ihmisessä. Kuta enemmän hän tajuntaa tutkii, sitä ihmeellisemmäksi ja monipuolisemmaksi se käy. Ihmisessä se saavuttaa korkeuksia, jotka herättävät hänessä sekä ihailua että kummastusta. Se voi ilmetä älyllisesti niin loistavana, että sitä kutsutaan neroksi, tunteessa niin pyhänä, että sitä palvotaan enkelimäisenä, tahdossa niin itsensäkieltävänä, että sitä kuvataan sankariudeksi. Silmällä pitäen näitä toiseikkoja totuuden etsijä kysyy itseltään: »kuinka olisi mahdollista, että jumalallinen elämä itsessään olisi ilman näitä neron, pyhyden, sankariuden ominaisuuksia? Vaikka ovat pitkällisen kehityksen tuloksia, eivät ole silti voineet tyhjästä syntyä? Kuinka tyhmyydestä, tietämättömyydestä ja sokeudesta syntyisi ajatus, järki, nero? Kuinka tunteellisesta välinpitämättömyydestä eli yhtäkaikkisesta tunteettomuudesta kasvaisivat inhimillisen rakkauden ja kauneusvaiston korkeimmat saavutukset? Kuinka siveellisesti olemattomasta tahdosta kehittyisi korkein siveellinen täydellisyys, tahdon vapaus, uhrautuvaisuus ja kaikki hyveet? Tietysti nuo kaikki kehittyvät yksilössä, senhän näemme omilla silmillämme. Mutta kehitysmahdollisuudet, ovat yksilössä olemassa, koko älyllisen, taiteellisen ja siveellisen elämän tausta on jo olemassa. Tämä tausta, tämä pohja, tämä kaiken kehityksen lähde ei ole tyhjästä syntynyt, se ei ole olemattomuudesta noussut olevaksi. Sen on täytynyt olla. Se on jumalallisessa elämässä sinään. Ja siis jumalallinen elämä sinään, on myös henkeä, tajuntaa, järkeä, kauneutta, tahtoa, täydellisyyttä j. n. e.»

Tämä nyt ei ollenkaan merkitse, että jumalallinen elämä totuuden etsijä järjessä ottaisi personallisen jumalan muodon. Hänellä ei ole syytä vetää semmoista johtopäätöstä. Oletamme, että hän vielä on ilman personallista kokemusta jumalasta. Hän on vain havaitsija ja ajattelija. Ja semmoisena hän on päässyt käsitykseen jumalallisesta elämästä: jumalallinen voima on ja se voima on samalla henkeä, tajuntaa, viisautta. Kuvitella sitä personalliseksi ja siis ihmisen kaltaiseksi olisi totuuden etsijän mielestä sen halventamista.

Hän jatkaa havaintojaan. Ja huomio, jonka hän nyt tekee, todistaa hänelle, kuinka äkkipikaista olisi ollut tehdä jumalallisesta elämästä jumalaa.

Tajunnan ilmiöt elämässä eivät ole ainoastaan ylentävää, kaunista ja sovinnoista laatua. Päinvastoin on olemassa merkillinen sarja elämän ilmiöitä, jotka todistavat, että tajunta ei puhkea määräämättömästä tilasta yksistään tai suoraan ylöspäin kauneuteen, iloon ja onneen, vaan joko väliasteen kautta tai suuntaan, joka on kauneuden ja onnen vastakohta. Hänen silmäinsä eteen astuu kärsimyksen ja pahan suunnaton problemi. Kuinka paljon tuskaa ja julmuutta on luonnossa! Millä petomaisella ahneudella linnut ajavat heikompiensa takaa! Millä julmalla nautinnolla kissa leikkii kuolemantuskissaan kamppailevan hiiren kanssa! Entä ihminen? Kuinka suuren työn ja vaivan takana on hänen paljas hengissä pysymisensä, mitä luonnonvoimia vastaan hän saa taistella, mitä tauteja hän saa voittoa, mitä vihollisia vastaan hän saa puolustautua. Ja kun hän on yhteiskuntansa rakentanut, millä huolettomuudella ja välinpitämättömyydellä hän järjestää olonsa niin, että suurin osa hänen veljistään ja vertaisistaan saa turhaan ikävöidä onnellista ja vapaata elämää; ja millä ylimielisellä ylpeydellä hän heittäytyy sotiin veljiään ja vertaisiaan vastaan, sotiin, jotka tuottavat maailmalle sanomatonta kärsimystä ja korvaamattomia tappioita. Ei, jumalallinen elämä ei ole ainoastaan kauneutta ja viisautta, sillä on nurjakin puolensa, synkkä ja musta kärsimys.

Totuuden etsijän mieleen muistuu lapsena kuultu kertomus perkeleestä, pahasta hengestä, joka on kaiken kärsimyksen alkujuuri. Ja hän iloitsee, ettei ollut kutsunut jumalallista elämää personalliseksi jumalaksi. Sillä hyvää edustava personallinen jumala olisi todella vaatinut pahan jumalan vierustoverikseen ja täydentäjäkseen. Mutta kuinka voisi olla kaksi jumalaa, kaksi korkeinta, kaksi ääretöntä? Semmoiseen loogilliseen mahdottomuuteen hän ei tee itsensä syypääksi. Yksi on elämä, yksi on jumaluus. Ja sentähden ei ole muuta selitystä kuin yksi: kärsimys ja paha ovat myös jumaluudesta, ne kuuluvat myös jumalalliseen elämään.

Jumalallinen elämä on täten mysterio. Se ei ole ainoastaan voimaa, tajuntaa, henkeä, ainetta, muotoa, viisautta, se on myös hyvä ja paha, onni ja kärsimys, epätsekkyys ja itsekkyyys.

Se on itse todellisuus ja niin muodoin kaikkikäsittävä. Se on ja se on kaikki mikä on. Se ei ole rajoitettu personallisuus eikä ihmisen kaltainen olento. Se on elämän suuri mysterio.

III.

»Mutta missä sitten on minun jumalani?» Missä on se jumala, se isä, se iankaikkinen rakkaus, jonka lapseksi ihminen voi itsensä tuntea? Missä on se personallinen jumala, joka tahtoo, tuntee ja tietää?

Niin, missä hän on? Mistä ja kuinka hänet löydämme? Onko häntä olemassa? Koko järkeilyämme ja mietiskelyämme on vain kuljettanut meidät kuilun partaalle. Ajattelumme on vain vienyt meidät siihen, että selvästi ja itsetietoisesti näemme, kuinka köyhiä ja kurjia olemme.

Olemme köyhiä, henkisesti köyhiä, sillä sivistyksestämme ja tiedoistamme huolimatta emme muuta tiedä kuin että elämä on mystério. Olemme kurjia, syntisiä ja kurjia, sillä emme jaksa pysähtyä tuon tietämättömyytemme toivottomaan tuntemiseen. Oma heikkoutemme ja kurjuutemme pakottaa meitä pyrkimään ulos itsestämme, etsimään sitä vahvuuden kalliota, josta meillä olisi tukea ja turvaa. Sentähden sielumme kysyy sitä jumalaa, jonka luona vallitsee ikuinen rauha, joka ei ristiriidasta tiedä, vaan joka on korotettu pahan yli. Jokaisen totuuden etsijän elämässä toteutuu mitä psalmista sanoo: »niinkuin peura himoitsee vesiojille, niin minun sieluni himoitsee sinua, jumala. Minun sieluni janoo jumalaa, elävää jumalaa. Milloin saan minä tulla ja ilmestyä jumalan kasvojen eteen? Kyyneleeni ovat ruokani päivällä ja yöllä, sillä joka päivä minulle sanotaan: missä nyt on jumalasi?»

Ja silloin vihdoinkin tulee kokemus. Keskellä toivotonta murhetta se tulee ja tuo päivän mukanaan. Mistä se tulee ja miten se tulee, sitä ei totuuden etsijä silloin kykene ratkaisemaan.

Hänestä pitää paikkansa Jeesuksen sana: »tuuli puhalttaa, missä tahtoo, ja sinä kuulet sen huminan, mutta et tiedä, mistä se tulee ja minne se menee; niin on laita jokaisen, joka on syntynyt hengestä.» Hän on todella kuin uudestaan syntynyt. Hän on nähnyt jumalan.

Keskeltä ristiriitojen hän on löytänyt harmonian, keskeltä elämän monilukuisten voimien sen hallitsevan ykseyden, joka ne toisiinsa liittää. Hänen sielunsa kaaoksessa on syntynyt kosmos, sillä hän on löytänyt itsensä, sen sisimmän minuutensa, joka hänessä on akkuna jumalan avaruuteen. Itsensä kautta hän on löytänyt isän ja päässyt personalliseen kosketukseen jumalallisen elämän kanssa.

Ei hän henkistä kokemustaan osaa tarkemmin kuvata, mutta kokemuksen kautta hänessä kasvaa vakaumus, ja tätä vakaumusta, tätä sisäistä tietoa hän koettaa ajatuksen ja järjen kielellä kuvata. Elävä jumala, josta hän omassa hengessään on päässyt tietoon, ei ole sama kuin se ehdoton jumalallinen elämä, jota hän mysterioksi kutsui. Jumalallinen mystério käsitti kaikki — tajunnan ja aineen, elämän ja kuoleman, hyvän ja pahan. Jumalallinen isä ei sitä tee. Isä on näkymätön. Isä on vain henkeä ja tajuntaa. Isä asuu maailmankaikkeudessa ja on maailmankaikkeuden sisin tajunta. Niinkuin ihmisen sisin ja pyhin itse on kätkeytynä hänen ruumiillisuuteensa, niin on jumala kätkeytynä maailmankaikkeuden sisimpään pyhättöön. Ihmishengen pyhin minätaajunta yksin on välittömmässä kosketuksessa isän jumalan kanssa, on tämän isän lapsi eli poika. Sillä jumala on kuin maailman omatunto ja niinkuin maailman tietävä, tahtova, ja tunteva sydän.

Sentähden elävä jumala ei ole teologeihin jumala, ei katkismuksen eikä lapsellisen uskon taivaissa istuva hallitsija. Jumaluusoppineet sanovat, että hän on kaikkivaltias ja kaikkiihyvä. He eivät huomaa, mikä ristiriita on näiden ominaisuuksien välillä. Sillä jos jumala on kaikkivaltias ja kaikkiihyvä, miksi hän silloin suvaitsee pahan? Kuinka rakastava isä, jonka tahdosta kaikki riippuu, suvaitsi sitä kärsimystä ja sitä pahuutta, jota maailma on täynnä? Jos väitetään, että jumala viisautessaan kasvattaa ihmiskuntaa sitä piinaamalla, rohkenemme epäillä tätä viisautta. Kärsimys kyllä muuttaa ja kasvattaa ihmistä, mutta ei yksinomaan hyvään suuntaan. Kärsimys valistaa ja nöyryyttää, mutta varmasti se myös tekee kylmäksi ja

kovaksi ja herättää pahoja voimia ihmisen sielussa: kateutta, katkeruutta, kostonhalua. Kuinka moni ihminen nykyisen sodan aikana onkaan toivotonnu huokaillut tai raivoissaan huutanut: »kuinka on mahdollista, että hyvä jumala tämmöistä helvettiä maan päällä sallii.» Lukemattomia avunhuutoja ja lukemattomia kirouksia on viime vuosina ihmishuulilta kajahtanut. Eikä kukaan ole käsittänyt, että rakkauden jumala taivaissaan on rauhallisena tätä katsellut. Kaikkivaltias ei olekaan hyvä! Maailmaa ei hallitse jumala vaan piru.

Kuinka nyt totuuden etsijä ratkaisee tämän pulman: jos jumala on kaikkivaltias, ei hän ole kaikkivähä. Hän tietää, että isä on kaikkivähä, ja hän kysyy jumaltaan: »miksikä sallit ylivoimaisen pahan?» Minkä vastauksen jumala hänelle antaa? Hämmästyttävän vastauksen: »koska tiedät, ken olen, miksi epäilet? Näethän, etten ole mikään taikuri! Luonnon ja elämän lakeihin en mitään taida. Kaikkivaltias siinä merkityksessä en ole.»

Ratkaisu on siis selvä: jumala on kaikkivähä mutta ei kaikkivaltias. Jumalan takana on elämän mysterio. Ja totuuden etsijän mieleen muistuu, mitä apostoli puhuu siitä sanasta, joka oli jumalan tykönä ja joka oli jumala: »hänessä oli elämä ja elämä oli ihmisten valo. Ja valo loistaa pimeässä, ja pimeä ei sitä omaksu.» Isä jumala, joka hänenkin henkensä on valaissut, on todella se sana, joka valona loistaa jumalallisen mystieron pimeydessä. Ja mysterio ei sitä tunne.

Jumaluusoppi sanoo myös isästä jumalasta, että hän on maailman luoja ja viittaa raamatun sanoihin: »kaikki on saanut syntynsä hänen kauttaan, ja ilman häntä ei ole syntynyt mikään, mikä on syntynyt.» Mitä tästä arvelee totuuden etsijän kokemus? Ensinnä hänestä tuntuu, että koko kysymys on turha; hän ajattelee ehkä: »tietysti jumala on maailman luonut, mutta mitä hyödyttää semmoisen asian miettiminen?» Mutta sitten hän tulee ajatelleeksi, että jos jumala on maailman luonut, niin hänellä pitäisi olla täydellinen valta sen yli. Nyt jumalalla ei sitä ole. Kuinka siis voisi otaksua, että jumala olisi maailman luonut? Ja kun totuuden etsijä on tullut näin pitkälle ajatuksessaan, huomaa hän, kuinka mieltäkiinnittävä tuo kysymys itse asiassa on. Sehän on vanha kysymys elämän kahden vastakohdan, tajunnan ja aineen, etevämmyydestä ja vanhemmuudesta! Kumpi on toisen luoja, henki aineen vaiko aine hengen? Ja totuuden etsijä muistaa, että hän jo elämän mysteriota ajatellen tuli siihen johtopäätökseen, että aine ei ole hengen luoja. Nyt taas hän epäilee, että jumala ei ole maailmaa luonut, toisin sanoen, että henki ei ole aineen luoja eikä ainetta vanhempi. Eikö tässä nyt ole edessä ristiriita, uusi pulma ja uusi vaikeus?

Mikä on jumalan ja maailman eli tajunnan ja aineen suhde toisiinsa? Onko jumala luoja?

Olkoon nyt ohimennen todettu, että käytännöllisesti katsoen kukaan ihminen ei kiellä tätä olemassaolon dualismia. Totuuden etsijä on ajattelunsa avulla ymmärtänyt, että dualismin eli kaksinaisuuden takana on ikuinen monismi eli jumalallisen elämän yhtenäisyys; mutta hän luonnollisesti yhtä hyvin kuin jokainen muukin ihminen »näkee» ja myöntää että olemisessa vaikuttaa kaksi vastakkaista voimaa: henki eli tajunta ja aine eli muoto. Henki edustaa äärettömyyttä, rajattomuutta, vapautta, aine äärellisyyttä, rajotusta, välttämättömyyttä. Koko oleminen perustuu näiden kahden periaatteen yhteistoimintaan. Puhdas tajunta tai paljas aine ei saisi aikaan manifestatsionia eli ilmennyttyä elämää. Maailmankaikkeus on joka muodossa kahlehdittua eli rajotettua tajuntaa ja samalla kuolemasta eli välttämättömyydestä vapautettua ainetta. Ilmenneen identiteetin nimi on parallellismi.

Kysymys on vain siitä, kumpi on vanhempi, henki vai aine, ja kumpi on toisen synnyttäjä. Tästä kuten tiedämme on olemassa kaksi teoriaa: materialistinen ja spiritualistinen.

Materialismi sanoo: aine on kaiken alku, atomi on elämän perus. Tämän ajatteleva ihminen ja totuuden etsijä jo on huomannut mahdottomaksi. Kuinka aine voisi synnyttää vastakohtansa, kuinka tajuttomuus tajunnan, kuinka kuolema elämän? Kaltainen synnyttää aina kaltaisensa. Materialismi ei ratkaise luomisen salaisuutta. Toista kantaa edustaa spiritualismi, joka sanoo: henki on vanhin, henki on aineen synnyttäjä; tajunta, ajatus, järki on muotojen luoja, tajunta on elämää. Tämä kuulostaa

järkevämältä, ja lisäksi meidän aikana aletaan tieteellisissä piireissä taas kallistua pois päin materialismista. Ei vielä mennä aivan spiritualismiin, mutta etevä kemisti prof. Ostwald esim. on esittänyt energia-opin, jonka mukaan aineellinen atomi ei ole jokapäiväisessä merkityksessä ainetta, vaan tiivistettyä voimaa. Se mitä kutsumme aineeksi olisi täten syntyperäisin voimasta, ja monen mielestä askel »voimasta» tajuntaan ei ole niinkään pitkä. Tämä on kuitenkin toistaiseksi hypoteesia eli olettamusta, johon totuuden etsijän ei tarvitse kiinnittää liiallista huomiota.

Sitäpaitsi hänen oma kokemuksensa jo sanoi hänelle, että jumala ei ole kaikkivaltias eikä ole maailmaa tyhjästä luonut. Henki eli tajunta ei siis ole aineen isä eikä ainetta vanhempi. Missä nyt on ratkaisu? Ei sitä tarvitse kaukaa etsiä. Onhan johtopäätös selvä: molemmat ovat yhtä vanhoja, henki ja aine kulkevat ikuisesti rinnatusten! Niiden takana on »se kolmas», jumalallisen elämän mystério, joka sulkee syliinsä sekä vapauden että välttämättömyyden, sekä elämän että kuoleman. Mutta henki ei ole ainetta luonut eikä aine henkeä. Ne saattavat olla yhtä siinä jumalallisessa elämässä, jonka mysteriota emme ymmärrä. Mutta ilmenneessä elämässä ne ovat kaksi. Niiden välillä vallitsee »ikuinen taistelu», ja jos tahtoisimme käyttää vanhaa mytologista eli tarunomaista kieltä, sanoisimme että »jumala» ja »perkele» ovat yhtä ikuisia kuin maailma — tietysti huomauttamalla, ettei perkele ole tajuinen personallinen olento kuten tarussa.¹

Mutta mitä sitten on luominen? Miten maailma syntyy? Mikä on maailman kehitys?

Kun totuuden etsijä asettaa jumalalleen tämän kysymyksen, saa hän heti sangen selvän vastauksen:

»Etkö sinä poikani näe, että minä sinun isäsi ja jumalasi olen ainainen työntekijä ja luoja? Enhän minä mitään tyhjästä loihdi. Minä olen tajunta, joka ainetta muovailen. Aineen hitaisuus ja laiskuus on minun luonnollinen vastustajani. Etkö ymmärrä, että tämän parempaa maailmaa en vielä ole kyennyt luomaan? Minä odotan sinun apuasi. Kun sinä ja te kaikki, jotka alatte nähdä, kuinka puutteellinen ja epätäydellinen minun maailmani on, lyöttäytytte minun työtovereikseni ja auttajikseni, sitten saamme varmasti enemmän valtaa aineen yli, ja minun maailmani, jota niin suuresti rakastan, voi muuttua siksi paratiisiksi, joksi sitä olen suunnitellut.»

Luominen ei siis ole mitään menneen ajan taikatoimintaa, vaan yhä ja iäti jatkuvaa taiteellista ja kasvattavaa työskentelyä. Onko se taistelua? Ei ainakaan toivotonta. Se on työtä ja se on jumalallista tuskaa, mutta se on myös leikkiä, »jumalien *liilaa*», kuten vanhat hindulaiset sanoivat. Ja ennen kaikkea se selittää kärsimyksen ja pahan probleemin niiden suhteessa jumalaan. Jumala ei ole niihin syypää, ei niiden välitön aiheuttaja, eikä hän osaa niitä muutta mutkitta poistaa. Ne ovat oleellisia ja välttämättömiä ilmenneessä elämässä siihen saakka, kunnes jokainen yksilö voittaa ne itsessään, niinkuin meidän jumalamme on ne itsessään voittanut. Senpätähden Jeesuskin sanoi: »olkaat täydelliset niinkuin teidän taivaallinen isänne on täydellinen.»

¹ Nykyaajan tieteellinen monismi, joka aivan oikein sanoo, että jokainen atomi on sielullinen, mutta joka ei puhu tajunnan ja aineen rinnakkuudesta, vaan niiden samuudesta (identiteetistä), on verhoittua materialismia, kun se esim. kieltää tajunnan mahdollisuuden toimia ulkopuolella silminnähtävää fyysillistä ainetta; se nimittäin silloin sulkee tajunnan ulos semmoisesta ainetilasta kuin esim. eetteristä, jonka olemassaolo tuskin enää on hypoteesi. Tämän nojalla monismi myös itsepintaisesti kieltää tosiseikkoja semmoisia kuin psyykkiset ja spiritistiset ilmiöt.

IV.

Ja kokemuksensa valossa totuuden etsijä huomaa merkillisen seikan luomisen suhteen. Koska henki ei ole ainetta luonut eikä aine henkeä, olisi väärin käsittää tai kutsua ainetta »kuolleeeksi». Aine on yhtä olevainen kuin henki — ja kuinka olevainen voisi olla kuollut? Aine on siis itsessään elävä, ja koska se on elävä, se kykenee jumalan tajuntaa vastustamaan ja olla sille esteeksi. Sillä ajatelkaamme nyt: jos aine olisi kuollut, silloin tajunnalla pitäisi olla täydellinen valta sen yli ja jumala olisi kaikkivaltias. Nyt jumala ei ole kaikkivaltias; siis ei ainekaan ole kuollut, vaan elävä.

Mutta silloin professori Ostwald onkin oikeassa! Atomi ei ole kuollut massayksikkö, vaan elävä voimakemus, ja aine on elävää voimaa eli elämää. Toisin sanoen: ainetta ei kuolleen massana ole olemassa, aine häipyä olemattomiin, aine onkin voimaa ja elämää. Kuolemaa ei ole, kaikki on elämää.

Onko tämä nyt spiritualismia? Ovatko spiritualistit sittenkin oikeassa? Ei suinkaan, sitä ei tämä seikka ainakaan todista. Aine on tosin elävää voimaa, mutta tajunta on ihan toista. Ero aineena hengen eli elävän voiman ja tajunnan välillä on yhtä koskematon olemassa. Siltaa niiden välille ei ole laskettu. Ne jotka luulevat, että voima-teoria lähentelee spiritualistista katsantokantaa, erehtyvät. Voima-teoria vain selvittää aineen olemusta, mutta ei koske tajuntaan.

Luominen on siis jumalan tajunnan työskentelyä elävän voiman avulla, ja kun totuuden etsijä katselee luontoa, on hän selvästi huomaavinaan näiden kahden periaatteen toimintaa siinä. »Tuuli puhalttaa, missä tahtoo, ja sinä kuulet sen huminan, mutta et tiedä, mistä se tulee ja minne se menee», sanoi vanha evankelista. Tämä ei enää ole aivan totta nykyisen tieteen kannalta, sillä me tiedämme itse asiassa sangen paljon tuulten kuluista; tiedämme, mitä ne ovat ja mistä ne aiheutuvat, ja osaamme jokseenkin tarkkaan edeltäpäin laskea niitä muutoksia ilmapaineessa, jotka tuulia synnyttävät; jos tuntisimme kaikki vaikuttavat asianhaarat, saattaisimme laskea aivan tarkkaan. Sillä yhdestä asiasta olemme täysin vakuutetut: luonnossa kaikki ilmiöt ovat lakisiteisiä. Olemme päässeet monenlaisten fysikaalisten ja kemiallisten luonnonlakien perille, ja kaikki ne todistavat samaa: luonnossa ei mitään tapahdu syyttä, luonto on tarkoin järjestetty kokonaisuus. Mutta mitä puolestaan tämä järjestys todistaa? Eikö se todista järjeä, älyä, tajuntaa? Totuuden etsijän silmissä jumalan tajunta eli intelligenssi näkyy luonnossa sen järjestyneestä lakisiteisyydestä. »Jumala geometrisoi luodessaan», sanoi joku vanha filosofi. Hän osasi oikeaan!

Ja edelleen. Tuossa on graniittivuori. Se on mahtava kokoomus epäorgaanista ainetta, kuten sanomme. Siinä on lukematon paljous määrätynlaisia atomeja yhdessä. Mikä elävä voima siinä onkaan sidottuna! Ja kun kysymme, missä siinä jumalan intelligenssi ilmenee, kuuluu vastaus: juuri siinä ajatuksessa, siinä graniittivuoren ideassa eli aatteessa, joka pitää sidottuna tuon lukemattoman määrän elämänhaluisia ja uppiniskaisia ainehiukkasia, s. o. voimankeskuksia. Jumalantajunta ilmenee siinä muotoa luovana älynä.

Yhä selvemmäksi käy tajunnan toiminta, kun siirrymme n. k. orgaaniseen luontoon, kasvi- ja eläinmaailmaan. Mikä tuhmaavaisen rikas jumalallinen mielikuvitus tuleekaan niissä näkyviin! Tuhansia eri lajeja, jotka kantavat siementä ja lisääntyvät kukin lajinsa jälkeen; ja jokainen laji omassa muodossaan täydellisesti tarkotustaan vastaava, omassa kauneudessaan täydellinen. Ja noiden maailmojen yksilömuodoissa on jumalallinen tajunta puhjennut toimintaan: kasvikunnassa tuntona, eläinkunnassa tuntona ja älynä. Kasvikunnan yksilöt ovat kiinni maassa. »Maa vihoittakoon ja kasvakkoon ruohon . . . ja hedelmälliset puut . . . », kertookin vanha luomistaru. Kasvit ja puut imevät ravintonsa suorastaan maasta ja ilmasta eli epäorgaanisesta luonnosta. Toista on eläinkunnan. Sen yksilöt eivät enää ole kiinni maassa, vaan liikkuvat vapaasti, mitkä vedessä, mitkä ilmassa, mitkä maan pinnalla. Eivätkä ne enää saa ravintoaankaan välittömästi elementeistä, vaan tarvitsevat orgaanisen luonnon, ainakin kasvikunnan apua.

Eläinkunnan korkein yksilömuoto — ihminen — eroaa vielä muista eläimistä sekä suuremman älyn ja monipuolisemman tunteen että ennen kaikkea vapaan tahtonsa kautta.

Totuuden etsijä tekeekin sen havainnon, että jumalallinen tajunta aste asteelta lisää ilmenemismuotojaan luonnon elämässä. Hänen mieleensä muistuu vanha lause: »henki nukkuu kivessä, uneksi kasvissa, liikahtaa eläimessä ja herää ihmisessä.» Hengen elämä kehittyy ja kasvaa ja kulkee rinnakkain muotojen kehityksen kanssa. Ja luomistyön toisintonimenä on epäilemättä kehitys, mittaamattomia aikakausia käsittävä kehitys. On aivan kuin tajunta etsisi itselleen yhä suppeampaa ja rajotetumpaa muotoa, kuin se laskeutuisi yhä syvempään ja syvempään elävään aineeseen. Elementeissä näkyy vain sen järjestävä käsi, itse se pysyy vielä vapaana, kivikunnassa se sitoo itsensä massojen muotoihin, mutta on vielä kuin erillään niistä, kasvikunnassa se jo pukeutuu yksilöllisiin muotoihin ja antaa yhden ominaisuuksistaan — tunnon — toimia muodoissa; eläinkunnassa se uppoutuu yhä syvemmäs yksilömuotoihin ja antaa paitsi tunteen myös älyn puhjeta niissä; ihmisessä se vihdoinkin aivankuin antaa itsensä kokonaan muodolle, niin että ihminen ennen kaikkea on tajuinen olento, henkiolento.

Niin, ihminen! Mikä ihminen on ja mikä ihmisen muusta eläinkunnasta erottaa ja mikä on ihmisen suhde jumalaan? Eikö vastaus näihin kysymyksiin itse asiassa sisälly tuohon ajatukseen: henki antoi itsensä kokonaan eläville ainemuodolle, jumala uhrasi oman itsensä aineen ristillä, jumala »rakasti maailmaa niin, että hän antoi ainokaisen poikansa» . . . ?

Ajatelkaamme: mikä on eläinälyn tunnusmerkki? Paitsi että sen liikkumisala on ahtaampi kuin ihmisälyn, se on välittömämpi, luonnonvoiman kaltainen: me kutsumme sitä vaistoksi. Ja sillä tarkotamme, että se on lajiälyä, rotuälyä, yksilöissä itsetiedotonta. Eläimillä on kuin »joukkosielu», kullakin heimolla omansa. Taustana on jumalallinen intelligenssi, johon yksilöäly uppoutuu kuin pisara mereen.

Kuinka toisin on ihmisen laita! Kuta älykkäämpi hän on, sitä enemmän hän eristyy. Koko hänen tajuinen elämänsä on tarkoin rajotettua, se on aina itsetietoista, ja taustana on hänen oma personallisuutensa, hänen oma subjektiivisuutensa. Hänellä on mitä eläimeltä nähtävästi puuttuu: minä-tajunta. Ja juuri tämän minuutensa nojalla hän voi ehdoin tahdoin eristäytyä muusta maailmasta, sulkeutua omaan itseensä, tulla itsekkääksi, ruveta palvelemaan omaa itseään, omaa aineellista hyvinvointiaan, sanoa »minä, minä» ja nauraa muille, kieltää jumalan, olla uskomatta mihinkään . . . Eikä hän ainoastaan voi, vaan hän tekee tämän. Ja sentähden meidän täytyy tunnustaa, että ihmisen luomisessa on tapahtunut maailman suurin ihme: jumalallinen tajunta on luovuttanut tuntonsa, älynsä, tahtonsa, vapautensa, itsensä; jumala on uhrannut itsensä, että ihminen syntyisi! Tämä on todella ihme ja mysterioitten mysterio. Sillä kun ihminen syntyi, tuli paha.

Ihminen syntyi siten, että jumala erotti itsestään osan omasta tajunnastaan. Ihmisen äly ei ole kiinni jumalan älyssä, niinkuin on eläimen äly. Ihmisen äly on vapaa. Ihmisen jumalsyntyinen järki kääntää jumalalle selkänsä. Ihmisen järki heittäytyy palvelemaan omaa eristettyä minäänsä, ja silloin paha tulee maailmaan.

Jumalan uhrityö synnytti siis itsekkyyden ja pahan. »Oi isä, oi isä», kuiskaa herännyt totuuden etsijä, »nyt minä ymmärrän sinun tuskasi. Nyt minä kuuntelen sinun rukouksesi. Sinä odotat ja rukoilet, että me ihmiset sinua auttaisimme. Sinä olet ristiinnaulittu meidän lihassamme. Sinä olet antanut itsesi meille lunnaiksi. Me olemme sinun poikiasi, sinun henkeäsi ja sinun heimoasi, ja uppiniskaisina ja tietämättöminä me syöksymme syntiin ja pahaan, kurjuuteen ja itserakkauteen. Ja sinä, isä, kolkutat sydämemme ovelle, niin hienotunteisesti ja niin varovasti: joko sinä olet valmis, poikani? Mutta me emme edes vastaakaan. Oi, tuhansia ja tuhannen tuhansia vuosia saat kolkuttaa, isä, sillä meidän sydämemme on kova ja paatunut. Mitä meistä ihmisistä tuleekaan? Minun pelkoni on suuri, isä, ja se kasvaa kauhuksi, kun ajattelen sinun kärsivällisyytesi ja pitkämielisyytesi majesteettia. Oi miksi sinä ihmisen loit?»

Mutta niin ei totuuden etsijä saa kysyä. Sillä hän tietää jumalan vastauksen: »siksi sinut, poikani, loin,

että sinussa itseni löytäisin.»

V.

Syvä on ihmisen salaisuus. Ihmisessä on pahan juuri. »Sillä minä tiedän, ettei minussa, se on lihassani, asu mitään hyvää.» Niin todistaa apostolikin. Mutta ihminen ja paha on syntynyt siten, että jumala on ihmisen itsestensä erottanut. Onko siis jumala ihmisen hylännyt, luotaan sysännyt, ikuisen kadotukseen heittänyt? Pitääkö jokaisen meistä Davidin kanssa rukoilla: »oi herra, älä rankaise minua vihassasi, äläkä minua julmuudessasi kurita! Herra, armahda minua, sillä minä olen nääntynyt; paranna, herra, minua, sillä minun luuni ovat peljästyneet ja sieluni on sangen kovin hämmästynyt — voi sinä, herra, kuinka kauan?! Käänny, herra, ja pelasta minun sieluni, auta minua armosi tähden!»

Niin, totuuden etsijä tietää, että tuo kuilu on läpikäytävä, toivottomuuden, yksinäisyyden ja synnintunnon kuilu. Ei nouse ihmisen henki jumalan taivaisiin, ellei se ole kadotuksen helvetissä käynyt ja pessyt jalkojaan oman sydämensä veressä. Mutta kun epätoivon synkimmän hetken perästä jumalan aurinko on paistanut etsijän sieluun, silloin hän tietää, että jumala ei ole lastaan hylännyt, vaan rakastaa sitä; silloin hän taas näkee totuuden, puolueettoman totuuden »luonnollisten» heräämättömien ihmistenkin suhteen, näkee, että jumala kyllä omalla tavallaan pitää huolta kaikista ihmisistä.

Hän näkee nimittäin kaksi sielullista tosiseikkaa ja niiden selityksen. Jos asetamme ne kysymysten muotoon ja pyydämme niihin vastaukset, kuuluvat ne seuraavasti: 1) jos jumala olisi ihmisen hylännyt, mistä johtuu ihmisessä ilmenevä hyvä? ja 2) jos ihminen on ainoastaan paha, mistä johtuvat viettelykset, jotka hänen järkeään pimittävät ja joita vastaan hän usein taistelee?

Älkäämme olko niin teologisen ankaria, ettemme näkisi ihmisessä muuta kuin pahaa, Semmoinen kanta on liian jyrkkä ja liian äärimäinen. Tunnustakaamme se hyvä, mikä luonnostaan on ihmisessä. Tunnustakaamme, että jalo ja hyvä inspiratsioni voi siinä määrin »pimittää ihmisen järkeä» sekin, että ihminen unohtaa itsekkyytensä ja omaa etua tarkoittavat laskelmansa! Tunnustakaamme, että hänellä on luonnostaan jokin yhdysside jumalan kanssa, ja kysykäämme vain, missä tämä yhdysside on ja millä tavalla se toimii.

Nämä kysymykset vievät meidät inhimillisen psykologian salaperäiselle ja monimutkaiselle alalle ja ilman seikkaperäisempää käsitystä ihmissielun rakenteesta emme kysymyksiimme osaa vastatakaan.

On olemassa eräs psykologinen tosiseikka, josta totuuden etsijä tulee tietoiseksi herämyksessään ja jota nykyaikainen sielutiede päivä päivältä selvemmin tajuaa ja havaitsee oikeaksi. On näet tehtävä ero ihmisen itsetietoisien minuuden, hänen päivä- eli aivotajuntansa ja hänen itsetiedottoman tajuntansa eli alitajuntansa välillä; on toisin sanoen avattava silmät sille tosiseikalle, että ihmisen sieluelämä ei tyhjenny hänen päivätaujuuteen personallisuuteensa, vaan että osa siitä toimii kulissien takana, salassa. Eihän ihmisen päivätaujuutta käsitä edes kaikkia ruumiillisia toimintoja; sekä verenkierto että ruuansulatus esim. tapahtuvat meidän tietämättämme, ja kuitenkin ne ovat siksi tärkeitä fysiologisia toimintoja, että niiden lakatessa lakkaa ruumiillinen elämämme. Mikä siis niitä johtaa? Mikä niitä hallitsee? Tottakai niitäkin vastaa jokin tajunta? Sanotaan, että ne ovat tottumuksen kautta muuttuneet koneellisiksi: alkuaan ne kyllä ovat olleet meille päivätaujuisia toimintoja. Samalla tavalla voimme vieläkin opettaa ruumistamme ja sen jäseniä koneellisiksi; pianonsoittajan sormet löytävät näppäimiä itsestään j. n. e. Aivan oikein, mutta »koneellisuus» on vain kuvaava sana, ei selittävä. Ja sentähden väittävätkin tutkijat, että nuo toiminnat ovat muuttuneet alitajuisiksi. Päivätaujuutamme ei enää ole pakotettu niistä huolehtimaan, vaan jättää huolenpidon sielun toiselle puoliskolle: alitajunnalle. Että ne ovat yhtämittaa kosketuksessa tajunnan kanssa, näkyy siitä, että pieninkin häiriö heti vetää puoleensa aivotajuntamme huomion.

Miten nyt arvostelaisimme tätä fysiologista alitajuntaamme? Minkä arvosanan sille antaisimme? Se on

meille suuri auttaja, täytyy meidän tunnustaa, hyvä ja hyödyllinen palvelija, väsymätön työntekijä. Välttämättä meidän siinä täytyy nähdä jotain jumalallista.

Mutta ei meidän sieluelämämme salattu puoli tyhjenny fysiologiseen alitajuntaan. On meillä kokemusta siitä muutenkin. Niin, jos olemme rehelliset itsellemme, täytyy meidän tunnustaa, että vain osa persoonallisesta elämästämme on aivotajuisesti itsetietoista ja päivätajuntamme ohjaamaa. Mikä näet on päivätajuisuutemme tunnusmerkki? Eikö se ole älyllisyys, järkevyys, ajatuksellisuus? Mikä meille on itsetietoista, se on samalla järkiperaista, ymmärrämme mielestämme sen syyn. Ostamme itsellemme kirjan: kun teko on itsetietoinen, tunnemme sen motiivin. Leimaamme järjettömäksi, hulluksi tekoa, jonka vaikutinta emme ymmärrä. Mutta kuinka paljon meidän elämästämme on täysin itsetietoista? Onko sitä ihmistä, jonka jokainen sana, askel, teko on täysin itsetietoisesti punnittu, joka ei koskaan ole herännyt ihmettelemään sen tai sen askeleensa tai tekonsa vaikutinta, joka ei koskaan ole itselleen sanonut: "Mikähän sai minut niin menettelemään? — ja onni se oli!» Jos niin itsetietoista ihmistä olisi, olisi hänen sieluelämänsä varmaan surkuteltavan köyhä.

Ei, me ihmiset emme ole ainoastaan salaisuuksien ympäröimiä, meidän oma itsemmekin on meille salaisuus. Ottakaamme pari esimerkkiä.

Jos sanomme itsellemme: »tuota ihmistä meidän tulee rakastaa, sitä tahdomme rakastaa», — kuinka käy? Rakkaus tulee mahdottomaksi, kysymyksessä oleva ihmispari kadottaa silmissämme kaiken viehätöksensä. Kuka enemmän itseämme pakotamme, sitä inhottavammaksi käy rakkauteemme esine. Mutta rakkaus itse, todellinen rakkaus? Se pulppuaa esiin olemuksemme syvyydestä, emme tosiaan tiedä, mistä se johtuu, ei se kysy meiltä neuvoa eikä se esitä itseään tullessaan. Lahja se on, lahja luonnolta, lahja jumalalta, eikä sitä ostaa voi, ei rahalla eikä vallalla. Mutta jos sitä pyhänä pidämme, löydämme onnen.

Jos taitava ihminen sanoo itselleen: »minäpä maalaan itselleni taulun, joka on monta vertaa uhkeampi kuin tuon naapurini maalaama mokomankin tuhrijan, jonka töherryksiä ei viitsi katsellakaan!» — sanommeko me hänestä, että hän on taiteilija, että hän on nero? Pois se! Hän on turhamainen ja kunnianhimoinen »taiteen harrastaja», oli hän kuinka taitava tahansa. Eikä hänellä ole mitään iloa työstään. Hänen ilonsa on tyydytetyssä turhamaisuudessa. Neron vaikuttimet eivät ole noin pikkumaisen itsetietoisia. Neron sielussa syntyy aihe — aihe, joka tempaa koko hänen huomionsa, joka innostuttaa häntä ja salaisesti nostaa hänet haltioihinsa — ja se aihe pakottaa häntä työhön. Luomistyö on hänelle tuskaa, mutta samalla ylimaallista autuutta. Ei hän ajattele maailmaa, ei toisia, ei itseään, jumalallinen työ vain täyttää hänen mielensä. Eikä hän rupea tutkimaan, mistä hän aiheensa sai. Se tuli hänelle lahjana, lahjana ylhäältä, lahjana hänen omasta sielustaan.

Ja me huomaamme uskonnollisen elämän suhteen, että ne ihmiset, jotka kaikista enimmän päivätajunnassaan puuhaavat uskonnon kanssa, jotka — syystä tai toisesta — sanovat itselleen: »minä tahdon rakastaa ja palvella herraa ja noudattaa elämässäni hänen käskyjään», että ne etääntyvät luonnollisesta hurskaudesta ja hartaudesta. Heistä tulee joko teeskentelijöitä tai itsekiduttajia ja julmureita tai onnettomia raukkoja. Eivät he löydä totuutta eivätkä jumalan rauhaa. He ovat ennenäikaisesti tahtoneet ottaa taivaan väkiryynnäköllä. Koska sitä vastoin tiedämme ihmisen löytävä jumalan? Silloin kun hän koko sielullaan etsii, kun ei yksin päivätajunta jostain itsetietoisesta vaikuttimesta koeta totuutta lähestyä, vaan kun hänen sielustaan nousee pakottava voima, sanomaton kaiho, voittamaton ikävä jumalan hyvyyteen ja rakkauteen. Yksin silloin avautuvat ihmiselle taivaan portit ja isän näkeminen tulee hänelle kuin lahja, lahja jumalalta, lahja hänen omalta sielultaan.

Kun ajattelemme näitä merkillisiä seikkoja, täytyy meidän sanoa, että kaikki hyvä, mikä meissä on, se on salassa. Itsetietoisuudessamme emme ole hyviä. Siinä virnistää vastaamme hyvyyden irvikuva. »Ei kenkään ole hyvä paitsi yksin jumala», sanoi Jeesus. Mutta olemuksemme pohjalla on jokin hyvyyden, totuuden ja rakkauden lähde.

Kuinka meidän siis tulee ymmärtää itseämme? Mikä on tuo alitajuntamme, tuo tuntematon meissä, tuo sielumme salattu puoli?

Se on — niin, me voimme lausua sen yhdellä yksinkertaisella sanalla — se on siltamme, joka yhdistää meidät jumalaan; se on korkeampi minä.

Jumala ei ole meitä hylännyt, hän ei ole meitä käsistään päästänyt, hän on vain ohjaksia hellittänyt. Meidän sielumme ei ole irti jumalasta. Se on jumalan poika, se on alati isän helmassa, jumalan rakkaus lakkaamatta sitä syleilee ja suojelee.

Vain päivätajuisina minuuksina olemme irti jumalasta, vain personallisina olentoina olemme hänestä vapaat. Ylpeässä sokeudessamme saatamme kulkea kauas pois isämme talosta, mutta isä odottaa, kunnes tuhlaajapoikina palajamme kotiin.

Minkä lahjan jumala on meille antanut! Minkä uhrin hän hyväksemme on tehnyt! Oman itsensä hän meille uhraisi, että me olisimme vapaat hylkäämään hänet, jos ei hänen täydellisyytensä meitä tyydyttäisi. Mutta kun silmämme aukenee, silloin rakkaus meissä syttyy, palava rakkaus, joka saa meidät unohtamaan ja uhraamaan itsemme!

Siis tiedämme nyt, minkätähden meissä hyvää on: sentähden että sielumme yhä on kiinni jumalassa ja ottaa häneltä vastaan herätyksiä ja kutsuja. Ja todella saatamme ottaa oppia tästä: liian vähän me yleensä — luonnollisessa tilassa — kuuntelemme sielumme ääntä. Rohkeammin meidän pitäisi siihen uskoa ja uskaltaa. Syntyisi uusi ihmiskunta, jos ihmiset uljaammin alkaisivat olla omaa itseään.

VI.

Toinen kysymys oli: mistä johtuvat viettelykset ja siveellinen ristiriita? Ei kaikki paha ihmisessä ole itsetietoista. Jos se mikä on itsetietoista olisikin luonnostaan pahaa, on toiselta puolen olemassa paha, joka inspiratsionin tavalla nousee ihmisen aivotajuntaan. Mistä se johtuu? Missä on sen synty? Eikö se tule alitajunnasta? Ja jos se tulee alitajunnasta, eikö alitajunta, korkeampi minä, sitten olekaan yksinomaan hyvä? Kuinka tämä ristiriita on selitettävissä? Mitä paha oikein on?

Eihän ihminen, kun hän syntiin lankee, sano itselleen: »nyt tahdon tehdä syntiä — semmoista hän korkeintaan sanoisi leikillään, — vaan synti viettelee ja houkuttelee häntä ja hurmaa hänet lupauksillaan, niin ettei hän lopulla huomaa synnistä muuta kuin sen makeuden ja kauneuden. Vanhassa raamatullisessa syntiinlankeemuskertomuksessa tätä seikkaa on elävästi kuvattu. Aatami edustaa järkipäätä aivotajuntaa ja Eeva tunnetta, joka välittömimmin vaikuttaa mielikuvitukseen. Eeva tarjoaa omenan ja Eeva kehottaa Aatamia syömään. Ja Aatami syö. Mutta kuka antoi Eevälle omenan? Alitajuntako?

Ja jos nykyajan valistunut ihmiskunta ei tahdo myöntää tuommoisella lapsellisella tavalla »lankeavansa syntiin», vaan pitää koko synti-sanaa vanhanaikuisena ja taikauskaisena ja itse väittää taistelevansa elämän houkutuksia ja viettelyä vastaan, niin sopinee siihen Paavalin kuvaus: »sillä minä en tiedä, mitä teen; sillä en tee sitä, mitä tahdon, vaan mitä vihaan, sitä minä teen . . . Tahto minulla kyllä on, mutta voimaa hyvän toteuttamiseen ei; sillä hyvää, jota tahdon, minä en tee, vaan pahaa, jota en tahdo, sitä teen.» Koska viettely nousee ikäänkuin alitajunnasta ja alitajunta on yhteydessä jumalan kanssa, joudumme siis kysymään: lähteekö paha jumalasta? Emme puhu siitä, että usein kutsutaan tottumuksen, tapojen ja sovitun säädylisyyden nimessä pahaksi semmoista sielusta tulevaa vaikutusta, joka itsessään on hyvää ja jota vain tyhmyytemme ja pelkuruutemme torjuu luotaan pahana; vaan puhumme todellisesti pahasta, petoksesta, julmuudesta, itsekkyydestä j. n. e. sekä niiden raaoissa että hienon hienoissa ilmenemismuodoissa. Onko tämä lähtöisin jumalasta?

Ei, sanoo totuuden etsijän kokemus. Kaikki paha on syntynyt ihmisestä ja ihmisenkaltaisista olennoista. Ihminen on pahan reaalinen synnyttäjä — sen metafyyssillinen mahdollisuus asuu tietenkin jumalallisessa elämässä.

Mutta jos ihminen eli toisin sanoen ihmisen päivätajuinen persoonallisuus on pahan synnyttäjä, mistä sitten paha pääsee ihmisen alitajuntaan? Tämän voimme ymmärtää totuuden etsijän tavalla, kun pidämme kiinni elämän tosiseikoista.

Laki energian eli voiman häviämättömyydestä säättää, että voima muuttaa muotoaan, mutta ei lakkaa olemasta; ei mikään voima eikä voimanponnistus mene hukkaan. Voima on elämää ja elämällä ei ole kuolemaa; aine on elämää, aine ei voi hävitä olemattomiin. Voimain summa on aina maailmassa sama. Vedessä ja kivihiilessä piilevä voima muuttuu tulen kautta veturia liikkeellepaneavaksi höyryksi; puut, jotka palavat pesässä, muuttuvat lämmöksi, joka lisää huoneessaolijain elämän voimaa; karjakko väsy nostaessaan vivulla vettä kaivosta, mutta kaukalo täyttyy ja elukat sammuttavat janonsa. Kaikki työ on voimaa, joka muuttaa muotoaan.

Nyt on kuitenkin kokonainen sarja voimanosotuksia, joiden yleensä luullaan menevän aivan hukkaan, nimittäin ajatukset ja tunteet. Ihmisen aivotajuinen sieluelämä, joka maailmalta enimmäkseen on salassa, on tämän nojalla myös »subjektiivista», olematonta. Sillä ei ole »objektiivista realiteettia» ja sentähden sitä ei ole olemassakaan muuta kuin kemiallisina tai sähköisinä muunnoksina aivoaineessa. Ainoastaan jos se pukeutuu sanan tai teon muotoon, saavuttaa se objektiivisen voima-asteen.

Viime mainittu väite on kyllä sinään tosi, mutta ei todista mitään niiden ajatusten ja tunteiden suhteen, jotka jäävät näkymättömiin. Onko se ajatus olematon, joka vasta hetken perästä sanan muodossa syvästi loukkaa toista ihmistä? Onko se voimaton? Tai onko kaikki sen voima tyhjentynyt aivomolekyylien hetkelliseen liikuntaan? Ajatelkaamme esimerkkiä intensiivisestä ajatuselämästä, joka ei koskaan pääse teoksi puhkeamaan. Tuossa on ihminen, joka miettii kostoja. »Kostoa, kosto!», on hänen fiksi ideansa, joka ei anna hänelle rauhaa päivällä eikä yöllä. Hän odottaa vain sopivaa tilaisuutta iskeäkseen puukon toisen rintaan, hän väijyy, hän vaanii. Ja äkkiä kuolema katkaisee hänen odotuksensa, hänen toivonsa — hän itse on poissa siitä maailmasta, jossa hänen tuleva uhrinsa yhä vaeltaa. Minne ovat hävinneet hänen kostonajatuksensa? Missä on hänen kiihkeä sieluelämänsä? Se oli salattu ja näkymätön hänen eläissään, mutta se oli voimakas, ylen voimakas. Eikö se mitään saanut aikaan? Häntä itseäänkö se vain kulutti? Jospa se olisi niin, silloin elämän vaikeudet vähenisivät puolella. Mutta ei mikään tajunnan ilmiö ole syntyissään kuollut. Ei ole tajuntaa ilman elävää voimaa eli elämää eikä elämää ilman tajuntaa. Luonnon dualismi on ehdoton. Sentähden ajatuksetkin ovat olioita, kuten sanotaan.

Olemmehan kaikki kuulleet ajatusten siirrosta. Ajatus kulkee henkilöstä toiseen, silmänräpäyksessä, ilman sanoja. Kuinka usein vaimo tietää mitä hänen aviomiehensä ajattelee. Kuinka usein kaksi ystävää katkaisevat hiljaisuutta samoilla sanoilla! Kuinka usein poissaoleva ilmottaa tulewansa luoksemme — tulopäivän edellisenä yönä unessamme, ellei muuta ajatustietä pitkin. Tieteilijät ovat suorastaan kokeilleet tällä kyvyllä, ovat panneet toimeen n. k. telepaattisia kokeiluja ja päässeet varmoihin tuloksiin. Ajatuksensiirto on todellisuus. Eikä telepatia meistä ole sen ihmeellisempi kuin langaton sähkötyöskään. Onhan olemassa näkymätön välittäjä — eetteri — joka siirtää näkymättömiä aaltoja lähtöasemasta vastaanottoasemaan. Ja samoin tietysti on inhimillisten aivojen laita: toiset toimivat lähettäjänä, toiset vastaanottajana. Tämän me kyllä nyt ymmärrämme, kun kerran näemme luonnossa vastineen ja kun tiedämme sen tieteellisesti todistetuksi. Mutta useimmiten unohdamme, mitä sama ilmiö kieltämättä todistaa, nimittäin, että ajatus, joka voi siirtyä, on jokin, on olio, on itsessään oleva. Mikä se muuten siirtyisi?

Jos taas tämän tosiseikan ymmärrämme, paljastuu meille kokonainen uusi maailma. Ajatukset ja tunteet ovat väreilyjä eetterissä, voimanosotuksia, näkymättömiä olioita. Ne eivät ole liikuntaa ainoastaan omissa aivoissamme, ne erkanevat meistä, lähtevät meidän ruumiistamme, leijailevat aaltoina näkymättömässä avaruudessa. Jäävätkö sinne olemaan? Jäävät, ja elävät siellä niin pitkälti kuin niissä elinvoimaa riittää, kunnes »kuolevat», muuttuvat joksikin muuksi voimaksi, tai purkautuvat jonkun toisen ihmisen aivoihin ja synnyttävät niissä uuden ajatuksen tai sanan tai teon!

Nyt selviää meille, mikä viettelys on, joka alitajunnastamme tuntuu nousevan päivätajuntaamme: se on muualla tullut syntinen ajatus! Me olemme kaikki syntiset siinä mielessä, että meillä on päivätajuisessa persoonallisuudessamme mahdollisuutta monenlaiseen pahaan, että meillä on »heikkoja kohtia». Kun sitten ilmapiirissä leijaileva ajatus iskee johonkin heikkoon kohtaamme, joutuu mielikuvituksemme liikkeelle (ellemme ole oppineet sitä hillitsemään) ja viettelee syntiin. Tuo muualta tullut ajatus on omena, jonka Eeva saa käsiinsä.

Mikä vastuunalaisuus siis meillä ihmisillä. »Ei kelläkään ole tekemistä ajatusteni kanssa. Niistä itse vastaan eikä kellekään ole niistä haittaa.» Niin sanomme itsellemme ja koetamme pestä käsiämme puhtaiksi. Kunhan vain emme tee syntiä, ei kukaan saa meitä moittia; jos lankeamme ajatuksissamme, on se oma asiamme. Niin me uskottelemme emmekä huomaa, kuinka suuresti petämme itseämme. Me ihmiset olemme niin läheisesti liitetty toisiimme, että toinen voi tehdä, mitä toinen kuvittelee. Olemme ehkä kunnioitettuja ja arvossa pidettyjä kansalaisia, moitteettomia ihmisiä, jotka emme milloinkaan ole joutuneet tekemiseen oikeuden kanssa — ja kuitenkin meidän salainen ahneutemme, kateutemme ja omistushalumme saa jonkun heikomman veljemme lankeamaan varkauden syntiin! Ah, kamala on itse asiassa edesvastuamme.

Ja voimmeko nyt enää uskoa, että ainoastaan »elävät» ihmiset kansottavat avaruutta pahoilla, itsekkäillä

ja syntisillä ajatuksilla? Tai että heidän ajatustensa voima loppuu samalla kun he »kuolevat»? Ei suinkaan. Kun ajatukset kerran ovat olioita, ei ihmisen kuolema niihin koske. Kostonhaluinen ihminen, joka kuoli ennenkuin hän sai tyydyttää himoansa, on synnyttänyt hirvittävän voimapatterin, joka todella »kulkee ympäri kuin kiljuva jalopeura, etsien kenen hän niellä saisi»; kun se patteri kohtaa toisen — vaikkapa heikosti — kostonhaluisen ihmisen, se purkautuu häneen ja lisää satakertaisesti hänen kostonhimoansa. Entä vainajat itse? Mihin he olisivat hävinneet sielullisina olentoina? Hyvä heidän sielussaan — heidän alitajuntansa eli korkeampi minänsä uppoutuu jumalaan, missä se aina onkin, mutta mitä oli pahaa heidän päivätajunnassaan, se jää myrkyttämään elävien ihmisten ilmapiiriä, kunnes sen voima loppuu, kuolee ja muuttaa muotoaan.

Ei siis jumala ole syypää viettelyksiin, vaan ihmiset itse. Me todella luomme oman pahamme! Ihmiskunta itse on tehnyt sielullisen ilmapiirinsä semmoiseksi kuin se on. Saatammeko ihmetellä, että joukottain ja tukuttain kasaantunut paha — voiton- ja vallanhimo, viha, kosto, ahneus ja kateus — silloin tällöin purkautuu sotiin ja hävityksiin semmoisiin kuin nykyinen maailmansota? Emme sodasta saata syyttää jumalaa. Ei se ole jumalan rangaistusta, jota jumala varta vasten olisi meille valmistanut. Se on luonnollista seurausta omasta pahuudestamme. Itse olemme sodan kauhut päällemme vetäneet. Ja jos kysymme, miksei jumala estä liiallista pahuuttamme ja onnettomuuttamme, vastaamme kuten ennen: jumala ei voi, vaikka tahtoisikin.

Ja miksikä jumala tahtoisikaan? Elämä on semmoista kuin se on, ja elämä on ihmisten koulu. Kyllä se on kovaa, ja kyllä totuuden etsijä aavistaa, että jumala siitä kärsii; mutta parempaa koulua ei vielä ole. Elämän koulu, tuskan ja kärsimyksen, ilon ja nautinnon koulu. Viisauden koulu. Täydellisyyden koulu.

Jos pahasta tahdomme päästä, täytyy meidän kasvattaa itseämme, puhdistaa aivotajuntaamme, suojella sitä viettelyksiltä, oppia hillitsemään mielikuvitustamme ja kuunnella korkeamman minämme, sielumme ääntä. Todellisuudessa emme jaksakaan luopua pahasta, ennenkuin opimme tuntemaan oman sielumme sukulaisuuden jumalan kanssa, ennenkuin oman sielumme oven kautta pääsemme tuntemaan jumalaa. Kun sielumme ahdas portti on auennut, silloin osaamme kuunnella isän ääntä, joka omassatunnossamme ja hengessämme puhuu, ja silloin olemme »pelastetut», jos vain sitä ääntä seuraamme ja tottelemme.

Aivotajunta on luonut pahan, aivotajunnan tehtävä on sielun johtamana muuttaa paha hyväksi.

VII.

Mikä on ihmisen tehtävä elämässä ja mikä on elämän tarkoitus? onkin kysymys, joka vaivaa jokaista, ken ei aikaansa tyhjään nuku. Ja kun ihminen paljaalla päänvaivalla tahtoo päästä selvytyteen tästä kysymyksestä, käy hänen enimmäkseen kuin vanhan testamentin saarnaajan. Totuuden etsijänä hän löytää absolutisen jumalallisen elämän, joka käsittää mysteeriössään sekä pahan että hyvän, ja silloin hän näkee, että ehdottomalla elämällä ei mitään tarkotusta ole eikä voi olla. Mikä tarkoitus olisi iankaikkisuudella ja äärettömyydellä? Se vain on, ja oleminen on sen ainoa tarkoitus. Ja silloin etsijä huokaa saarnaajan tavalla:

»Turhuuksien turhuutta! Kaikki on turhuutta! Mitä hyötyä on ihmisellä kaikesta vaivastansa, jota hän näkee auringon alla? Suku menee ja suku tulee; mutta maa pysyy iankaikkisesti; aurinko nousee ja aurinko laskee ja kiirehtii sijallensa, sieltä noustaksensa jälleen. Tuuli menee etelään ja kiertää pohjoiseen, kiertämistään kiertäen kulkee, ja kierteihinsä palajaa tuuli. Kaikki virrat juoksevat mereen, eikä meri tule täyteen; paikkaan, mihin virrat juosseet ovat, juoksevat ne jälleen. Kaikki kappaleet ovat väsyttäviä, ei kukaan jaksa niitä kertoa; ei silmä saa kyllää näkemästä, ei täydy korva kuulemasta. Mikä on ollut, se on oleva, ja mikä on tehty, se on tehtävä; eikä mitään uutta auringon alla. Jos on jotakin, josta sanotaan: katso, tämä on uutta, on se jo aikoja sitten ollut aikakausina, jotka meidän edellämme olivat. Ei ole mitään muistoa ennen olleista, eikä jälkeisistäkään, jotka vielä tulevat olemaan, ole mitään muistoa oleva niillä, jotka tulevat heidän jälkeensä . . . »

Mutta kun totuuden etsijä on löytänyt jumalan sydämensä ja henkensä salakammioista, silloin hän luottavaisesti puhuu taivaalliselle isälleen: »minun jumalani, minä tiedän ja ymmärrän, että sinä et ole turhaan ryhtynyt luomisen työhön ja tuskaan. Tarkotus sinulla on, suuri ja pyhä ja ihmeellinen. Koska olet antautunut taisteluun elämän pimeitä voimia vastaan, on sinulla jokin ihanne, jokin suunnitelma eli päämäärä — kuten inhimillisellä kielelläni sanon, — jota tavoittelet, jonka olet päättänyt saavuttaa. Oi isä, etkö tahdo sitä minulle ilmottaa?

»Poikani», vastaa silloin isä salassa, »uskosi ei sinua petä. Minulla on tarkoitus. Tarkotukseni on poikani, jota rakastan. Tarkotukseni olet sinä. Katso, niin ymmärrät!»

Ja totuuden etsijä katsoo. Kuin kirkastuksen vuorella hän näkee taivaan aukenevan ja jumalan pojan ilmestyvän kirkkaudessaan. Ja hänelle tapahtuu niinkuin Ilmestyskirjassa kerrotaan:

»Ja minä käännyin katsomaan mikä ääni minulle puhui, ja kääntyessäni minä näin seitsemän kultaista kynttilänjalkaa, ja niiden seitsemän kynttilänjalan keskellä ihmisen pojan muotoisen, jalkoihin ulottuvaan vaatteeseen puetun ja rinnan kohdalta kultaisella vyöllä vyötetyn. Ja hänen päänsä ja hiuksensa olivat valkoiset niinkuin valkoinen villa, niinkuin lumi, ja hänen silmänsä niinkuin tulen liekit; hänen jalkansa niinkuin uunissa hehkuva valantovaski, ja hänen äänensä oli kuin paljojen vesien kohina. Ja hänellä oli oikeassa kädessä seitsemän tähteä, ja hänen suustaan läksi kaksiteräinen, terävä miekka, ja hänen kasvonsa olivat ikäänkuin aurinko, kun se täydeltä terältä paistaa. Ja kun hänet näin, kaaduinkin minä kuin kuolleena hänen jalkainsa eteen. Ja hän pani oikean kätensä minun päälleni, sanoen: Älä pelkää. Minä olen ensimmäinen ja viimeinen, ja minä elän; ja olin kuollut, ja katso, minä elän iankaikkisuuksien iankaikkisuuksissa, amen! ja minulla on kuoleman ja tuonelan avaimet.»

Hämmästyksestään toipuen totuuden etsijä kuiskaa: »minä ymmärrän, isä. Sinun poikasi on ihmiskunta ja jokainen yksilö. Aikojen aamusta saakka hän, sinun poikasi, on elänyt sinun tajunnassasi valmiina, täydellisenä. Vaikka hänen on täytynyt kuolla, astuessaan aineeseen, ottaessaan päälleen »elävän» muodon, on kuitenkin hänen kädessään kuoleman ja tuonelan avaimet, sillä sinä, isä, olet käskennyt hänen voittamaan pimeyden ja pahan kuolonvoima, ja hän on voittava! Hän on todella oleva viimeinen, niinkuin

hän on ollut ensimmäinen!» Ja totuuden etsijä ryhtyy järjelleen selittämään, mitä hän näyssä on nähnyt, ja pyytämään jumalalta apua ja neuvoa, missä vaikeus kohtaa. Hän saattaakin pian sanoa itselleen: jumalan poika eli täydellinen ihmiskunta ei ole mitään erillään jumalasta, niinkuin ihmisen poika eli ihmiskunta nykyisessä päivätajunnassaan on. Täydellinen ihmiskunta on poikana yhtä isän jumalan kanssa. Mutta täydellinen ihmiskunta on kokoonpantu miljoonista yksilöistä, jotka kaikki ovat hengessään tietoisesti yhtä jumalan kanssa ja joista siis jokainen on jumalan poika.

Tämä on siis tulevaisuuksien saavutus. Isän tajunnassa ihanne tietenkin jo on toteutunut, mutta aineessa, elämässä se ei vielä ole tapahtunut. Mitä teitä pitkin on todellisuus kulkeva saavuttaakseen ihanteen?

Katsokaamme! Mitä jumala toisin sanoen luomisestaan etsii? Koska poika ei ole isästä erillään, voisimme siis sanoa, että jumala etsii itselleen ikuista ilmestysmuotoa. »Ken pojan näkee, hän näkee isän.» Tämä merkitsee, että isää ei voi ruumiillisesti nähdä muuten kuin pojassa ilmenneenä. Poika on isän elävä, ruumiillinen eli aineellinen ilmestys. Poika on temppeli, jossa isä asuu. Ja sitä temppeliä isä luomisessa rakentaa itselleen. On aivan kuin jumala sanoisi: minä tahdon nähdä oman kuvani aineessa, ja luo ja hävittää, luo ja hävittää. Hän tahtoo kuvan, joka pysyy ikuisuuden ulapalla, ei ajan aallokossa haihtuvaa. Ja maailmankehityksen miljoonien muotojen loppumaton sarja tarjoo jumalalle kuvan toisensa perästä, jotka kaikki hän hylkää, käyttäen niitä vain portaina parempaan, astinlautoina ylempään. Kalliossa hänellä on pysyvä muoto ja hänen voimansa siinä ilmenee, mutta tunne ja ajatus ovat kahleissa. Kukassa hänen tunteensa puhkeaa ja eläimessä hänen ajatuksensa alkaa liikkua, mutta hänen vapautensa on vielä kahleissa. On aivankuin hän olisi rakentanut pojalleen luurangon, ympäröinyt sitä lihalla ja verellä, sovittanut siihen hermoston — mutta vielä puuttuvat aivot! Vasta kun ihminen on luotu, iloitsee jumalan sydän. Nyt on vapauskin irrotettu kahleistaan, nyt on aivotkin pojalla!

Mutta kuinka haihtuva ja lyhytikäinen on jokainen muoto — ja mikä irvikuva täydellisyydestä on ihminen. Vapautensa hän heti käyttää väärin, pettää heti isän aikomukset, syökee suinpäin pahaan, kauas jumalan luota. »Malta, malta, poikani, aika on pitkä ikuisuudessa, minun päiväni ovat kuin tuhat vuotta teillä. En hätäile, odotan ja olen kärsivällinen, sillä tiedän, että lopussa seisoo kiitos.»

Mutta mikä työ ja mikä vaiva. Ihmiskunnasta on kehittyvä jumalan elävä temppeli — Kristuksen ruumis, niinkuin sanottiin uskonnossa — ja jokainen yksilö on oleva kivi tuossa temppelissä, jäsen Kristuksen ruumiissa. Ja problemi, joka on ratkaistava, on tämä: kuinka haihtuvien ja kuolevaisten muotojen kokemukset saadaan säilymään, kuinka lyhytikäisten ihmisten minä-tajunnat saadaan puhdistumaan ja täydellistymään? Suuri tehtävä on jumalan edessä: säilytyksen, keräämisen, kasvatuksen problem! Sillä jos sanommekin, että kasvatus on ennen kaikkea yksilöllistä työtä, itsekasvatusta, jokaisen ihmisen oma tehtävä, tulee jumalan kuitenkin antaa ihmiselle mahdollisuudet kasvattaa itseään. Ihmisen ponnistukset eivät saa mennä hukkaan, hänen voittonsa ja saavutuksensa eivät saa haihtua tuuleen — ei häneltä itseltään eikä ihmiskunnalta. Aineellisten, ruumiillisten saavutusten täytyy säilyä ihmiskunnan ruumiissa, henkisten, älyllisten, siveellisten yksilöiden tajunnassa!

Miten on luoja järjestänyt nämä asiat elämässä? Miten ensinnäkin säilyvät ruumiilliset saavutukset? Tähän kysymykseen ei ole vaikea löytää vastaus. Sen jokainen tietää kokemuksestaan. Sitä tieteellinen tutkimus on monipuolisesti pohtinut ja selvittänyt.

Vastaus on annettu noissa vanhan testamentin sanoissa: »olkaat hedelmälliset ja lisääntykää ja täyttäkää maal!» Yksilön ruumis on kuolevainen ja lyhytikäinen, mutta ihmiskunnan ruumis on siitoskyvyn kautta kuolematon. Uuden yksilöruumiin luomista varten ei tarvitse uudistaa koko kehitysprosessia alusta saakka kaikkien luonnonvaltakuntain läpi. Yksilö jatkaa sukuaan ja uusi ruumis suorittaa lyhyen lyhyessä ajassa äidin kohdussa sen geneettisen prosessin, johon oli kulunut vuosimiljooneja. Ja ruumiilliset saavutukset kulkevat perintönä. Tässä huomaamme, mikä merkitys on kahdella sukupuolella. Jos ihmiskunta lisääntyisi vain yksineuvoisesti, ei voisi tapahtua mitään saavutettujen kykyjen vaihtoa eikä

sekotusta kaikki perintö kulkisi vain suorassa linjassa synnyttäjistä synnytettyyn. Mutta kun suvun jatkamiseen tarvitaan kaksi erisukuista yksilöä, yhtyy lapsessa kaksi kehityslinjaa ja lapsi perii ominaisuuksia sekä isältä että äidiltä. Tämmöisen »ristisiitoksen» kautta yksilöiden saavuttamat kyvyt ja ominaisuudet yleistyvät ja tulevat joukkojen omaisuudeksi. Ja ihmiskunnan ruumis jää pääoman tallettajaksi.

»Viisaasti olet pulman ratkaissut, isä. Mutta kuten tiedät, ovat tutkijamme epävarmoja siitä, kulkevatko perintönä yksilön elämässään hankkimat ominaisuudet ja kyvyt. Tuntuu tutkijoista, että ne menevät hukkaan. Kuinka sinä, isä, olet tuon yksilöllisen pulman ratkaissut? Miten yksilön kokemukset säilyvät?»

Jokapäiväisessä elämässä on niin, että vanhemmat ovat saavuttaneet elämänviisautta, jota he eivät kykene lapsilleen antamaan. Lapsiin on kulkenut perintönä kaikenlaisia sukuominaisuuksia ja piirteitä vanhempien luonteista. Mutta näiden personalliset saavutukset jäävät laskun ulkopuolelle. Ei auta — tahi sangen harvoin auttaa, — että vanhemmat kasvattaessaan lapsiaan sanoin ja neuvoin, koettavat heihin istuttaa, mitä hyvää itse ovat elämän varrella oppineet. Lapset kuuntelevat, mutta neuvot menevät toisesta korvasta sisään, toisesta ulos. Heidän täytyy itse kokea. Jos siivojen vanhempien lapsilla esim. on rikollisia taipumuksia, joita he ovat perineet kaukaisemmilta esivanhemmilta atavismin nojalla, ei niitä voi sanojen avulla juurruttaa pois. Jollei saa herätetyksi lapsen omaa itsekasvatustalua, lankeaa hän rikokseen, kun tilaisuus sattuu ja viettelys tulee. Ja harvoin lapsi kokemattomana ryhtyy itseään kasvattamaan. Pikemmin hänen oma luontonsa uppiniskaisena nousee ja hän tahtoo tehdä pahaa kokeakseen, onko se paha. Vasta kärsimys avaa silmät niin lapsella kuin aikuisella. Ja sentähden kysymme: häviääkö vanhempain kokemus ja viisaus? Eivätkö yksilön personalliset saavutukset hyödytkään ihmiskuntaa? Eivätkö ne missään säily?

Tähän totuuden etsijä saa vastauksen sangen merkillisen, mutta samalla sangen yksinkertaisen vastauksen jumalalta.

VIII.

»Katsos, poikani», selittää isä salassa, »ihmisen personalliset saavutukset eivät ruumiillistu, ne jäävät hänen sieluunsa, hänen tajuntaansa. Ne ovat tajunnallista laatua ja säilyvät tajunnassa. Ne säilyvät minussa, niinkuin kaikki tajunta. Ja minusta ne jälleen purkautuvat yksilöön, inhimilliseen tajuntaan.»

»Niinkö, isä? Onko siis hyvän laita samoin kuin pahan, viisauden niinkuin viettelyksen? Paha ajatus säilyy avaruudessa, siis sinun tajunnassasi, isä, josta se tilaisuuden sattuessa lankeaa ihmisaivoihin kuin siemen hyvään maahan. Käykö hyvän samoin? Hyvä tieto säilyy sinussa, isä, ja purkautuu tilaisuuden sattuessa ihmistajuntaan? Mutta eikö hyvä silloin ole sattuman varassa? Ja kuinka yksilö kehittyy? Työskenteleekö jokainen yksilö vain ihmiskuntaa varten? Mutta millä tavalla sitten täydelliset yksilöt syntyvät, kun ei perintönä kulje muuta kuin ruumiilliset ominaisuudet? Onko yksilön täydelliseksi tulo sattuman varassa?»

»Viisaasti kysyt, poikani, iloitsen älysi terävyydestä. Olen itsekin punninnut samoja asioita, ennenkuin tähän luomispuuhaan ryhdyin, ja olen kyllä keinon keksinyt. Muutamat viisaimmista pojistasi ovat päässeet perille keinoistani. Kysy Indian vanhoilta viisailta, kysy Buddhalta, kysy Pythagoralta, kysy Platonilta, kysy Jeesukselta. He tietävät.»

»Jälleensyntyminenkö?»

»Sinä sen sanoit, poikani.»

Ja nyt alkaa totuuden etsijälle uusi tutkimus — pieni uskontohistoriallinen ja filosofinen tutkimus. Hän tutkii jälleensyntymisaatteen vaihtelevia ilmennysmuotoja ja luokittelee niitä. Itse jälleensyntymisaate tuli hänelle selviöksi, samassa kun hänen sisäinen intuitsioninsa ottaa vastaan isän ilmotuksen. Ei hän enää sitä aatteena epäilisi. Sen idea on siinä, että mikään voimanponnistus ei mene hukkaan, minkään työn tulos ei häviä. Se on luonnon laki ja se ulottuu kaikille aloille, jälleensyntymisen avulla yksilöllisenkin elämän alalle. Onhan se välttämätön edellytys jumalallisen tarkoituksen saavuttamiseksi. Mitenkä kävisi minkä tahansa inhimillisen työntekijän, jos hän ei olisi tilaisuudessa paikkaamaan ja parantamaan työtään tai vaikkapa tekemään kaikki uudestaan ja uudestaan? Ei hän koskaan saavuttaisi suurempaa taitoa ja taitavuutta. Kuinka siis olisi mahdollista, että inhimillinen sielu voisi edetä viisaudessa ja täydellisyydessä, elleivät sen saavutukset säilyisi ja ellei se olisi tilaisuudessa uudestaan ja uudestaan yrittämään? Aatteena jälleensyntyminen on päivän selvä, mutta millä tavalla se luonnonlakina toimii?

Totuudenetsijä tapaa tutkimuksissaan neljä erilaista jälleensyntymisen selitystapaa, joista hän ensimmäisen heti hylkää ja viimeisen lopulta hyväksyy.

Ensimmäisin ja alhaisin näistä on n. k. sielunvaellusoppi. Se oli rahvaan uskonkappaleena esim. vanhassa Egyptissä, ja näkyy olevan tänä päivänä siellä täällä itämailla tietämätöntä kansaa tyydyttävä kuolemattomuususkko. Sen mukaan ihmisen sielu on sama kuin hänen päivätajuinen persoonallisuutensa. Kun ihminen kuolee, jättää hän itse sieluna ruumiinsa ja siirtyy eli syntyy toiseen ruumiiseen, kasviin, eläimeen, ihmiseen: kuta syntisempi ja rikollisempi hänen maallinen elämänsä on ollut, sitä alhaisempi ja vaikeampi on hänen uusi ruumistuksensa. Tämä käsityskanta on tietenkin väärä, sillä se edellyttää vain aivotajuisen minuuden olemassaolon eikä tunne ihmissielun jumalallista puolta.

Toinen on sielunvaellusoppi korkeammassa muodossa ja sitä moni jälleensyntymisuskoja pitää totena meidän päivinämme. Tämänkin mukaan ihmisen sielu on sama kuin hänen päivätajuisen minänsä, mutta syntyessään jälleen se ei voi taantua kehityksessä eikä siis voi ruumistua eläimeen tai kasviin, vaan ottaa aina

uuden asuntonsa inhimilliseen muotoon. Sielu on puettuna hienompiaineiseen käyttövälineeseen, joka on maallisen ruumiin jalostunut kuva eli sen alkutyypä, eikä jälleensyntyminen tapahdu heti kuoleman jälkeen, vaan pitemmän tai lyhyemmän välitilan perästä, joka vietetään henkimaailmassa. Uusi ruumistus ei välttämättä tapahdu maan päälle, vaan saattaa sielu avaruudessa leijaillessa valita asuntonsa johonkin toiseenkin tähteen. Kuten sanottu, on meidän aikanamme eteviäkin kirjailijoita, jotka puoltavat tätä käsitystä jälleensyntymisestä. Siihen voi heti väittää vastaan, että jos sielu on tällainen täysin organisoitu ja aineellinen olento, ei ole pätevää syytä sen ruumistumiseen fyysisilliseen olotilaan. Jos se jo itsessään on kuolematon, jos sillä jo on kuolematon ruumis, silloin on ratkaistu säilymisen pulma — ja mitä varten sielu sitten syntyy maan päälle? Eikö se henkimaailmassa saata oppia ja kehittyä? Tähän tuskin löydetään muuta vastausta kuin vanhojen kreikkalaisten selitys, että sielu on tehnyt syntiä, on saastainen ja on pakotettu puhdistumaan, joka puhdistus aikaansaadaan elämän kärsimysten ja kokemusten kautta. Mutta näin ollen pitäisi jälleensyntymismuistin olla tavallisempi kuin se on. Sillä jos sama sielullinen persoonallisuus syntyy uudestaan, tuntuu luonnolliselta, että muisto edellisistä ruumistuksista säilyisi, vaikkakin uusi ruumis uusine aivoineen ensin hämmentää muistia. Kun nyt kuitenkin jälleensyntymismuisti on sangen harvinainen ja sangen epäilyttävä, näyttää tämä teoria yhtä epäilyttävältä.

Kolmas on tieteellisfilosofinen buddhalainen käsitys jälleensyntymisestä. Se ei ole mikään sielunvaellusoppi, sillä se ei erityisestä sielusta puhukaan. Tarkemmin sanoen: se ei myönnä eikä kiellä, jättäen sielukysymyksen avonaiseksi, mutta selittäen, mitä jälleensyntyminen eli sangsaara on. Ja lyhyesti määriteltynä tämä toimii seuraavaan tapaan: ihminen on kokoamus kaikenlaisia »ominaisuuksia», synnynnäisiä ja saavutettuja, jotka kuolemassa hajoavat, mutta joskus taas yhtyvät ja muodostavat uuden ihmisen. Tähän yhtymiseen vaikuttaa *karman* eli syyn ja seurauksen laki. Elämän kuluessa ovat nimittäin nuo inhimilliset ominaisuudet ajatusten, sanojen ja tekojen muodossa saaneet aikaan muutoksia eli häiriöitä maailmankaikkeuden tasapainossa, jotka häiriöt ennen tai myöhemmin kantavat hedelmää tekojen j. n. e. seurauksina. Karman laki saa valaistuksensa seuraavasta esimerkistä: jos kivi heitetään veteen, kulkevat aallot joka suuntaan, kunnes kohtaavat rantoja, ja palaavat sitten takaisin lähtökohtaansa, jolloin tasapaino palautuu. Samalla tavalla ihmisen eli hänen ominaisuuksiensa aikaansaamat häiriöt maailman tasapainossa palaavat aikoinaan takaisin lähtökohtaansa. Silloin karmallinen hetki lyö ja vanhat ominaisuudet eli *skandhat* yhtyvät uudelleen ihmiseksi, joka on seuraus edellisestä eli sen jälleensyntymä. Täten ihminen on sidottu elämän pyörään, kunnes syntyy karmallinen persoonallisuus, joka ei enää »luo uutta karmaa», ei enää toimi niin, että hänen toimintansa sitoo, vaan niin, että se vapauttaa.

Tämä on kyllä loogillinen katsantokanta, sen myöntää totuudenetsijä, ja se edellyttää tietysti, että nuo ihmisen ominaisuudet eli skandhat säilyvät jossain, arvatenkin jumalallisessa tajunnassa. Mutta heikko kohta sittenkin on, ettei siinä näy tarkempaa ja lujempaa yhteyttä eri karmallisten persoonallisuuksien välillä. Tosin kyllä kokemus viittaa siihen suuntaan: ihmiset eivät muista ennen eläneensä. Jokainen yksilö on kuin uusi, vastasyntynyt ihminen. Mutta jokainen ihminen myös kysyy: minkätähden olen semmoinen kuin olen, miksi en syntynyt lahjakkaampana, rikkaampana, ylhäisempänä — tai päinvastoin? Ja tämä kysymys itsessään osottaa, että jotakin karman tapaista on olemassa: täytyy olla jokin rehellinen, oikeudenmukainen syy, miksi jokainen ihmisyksilö on semmoinen kuin hän on. Jos se riippuisi jumalan oikusta, saisi ihminen syyttää jumalaa huonoudestaan ja onnettomuudestaan — eikä ainoastaan saisi, vaan olisi siihen pakotettu. Jos taas kaikki riippuisi sukuperinnöstä, olisi jokainen ihminen oikeutettu pesemään kätensä ja sanomaan: kysykää vanhemmiltani ja heidän esi-isiltään, miksikä olen se mikä olen; en itse ole pahuuteeni syypää enkä vastuunalainen taipumuksistani. Mutta koska tällainen ajattelu ei tyydytä vilpittömästi ihmistä, koska ihminen vastustamattomasti soisi, että hän itse vastaisi itsestään ja että hän itse olisi ollut itseään, omaa luonnettaan ja omia kykyjään luomassa, todistaa tämä, että karma sittenkin täytyy olla olemassa. Jollain salaperäisellä tavalla ihminen itse on syypää omaan nykyiseen persoonallisuuteensa, sen vikoihin, sen kykyihin, sen taipumuksiin. Ainoastaan tämä katsantokanta tyydyttää ajattelevaa ihmistä.

Buddhalaiset ovat siis oikeassa karma-kysymyksessä. Mutta mikä yhdysside on saman karman eri persoonallisuuksien välillä? Sillä jos vain karma syntyy jälleen, kuten jotkut väittävät, tuntuu kuin sattumalle sittenkin olisi jätetty liian suurta alaa. »Jos minä vain olen karmallinen seuraus jostain edellisestä ihmisestä,

mutta en ole tuo ihminen itse, niin miksikä juuri minun piti joutua hänen karmakseen? Hän oli laiska, huono ja rikollinen ihminen: kirottu kohtalo, joka teki minut hänen seuraajakseen!»

Tämä kolmas teoria ratkaisee säilymiskysymyksen, mutta ei yksilölliseen suuntaan. Yksilökysymys on vielä avoin.

Mutta neljännessä teoriassa sekin saa yksinkertaisen ratkaisunsa. Kuulkaamme muutamia Paavalin sanoja:

»Mutta joku ehkä kysyy: millä tavoin kuolleet heräävät ja millaisilla ruumiilla he tulevat? Sinä tyhmä, se minkä kylvät, ei virkoa eloon, ellei ensin kuole. Ja kun kylvät, et kylvä sitä ruumista, joka on nouseva, vaan paljaan jyvän, nisun jyvän tai muun minkä tahansa. Mutta jumala antaa sille ruumiin sellaisen kuin tahtoo, ja kullekin siemenelle sen oman ruumiin. Ei kaikki liha ole samaa lihaa, vaan toista on ihmisten, toista taas karjan liha, toista on lintujen liha, toista kalojen. Ja on taivaallisia ruumiita ja maallisia ruumiita; mutta toinen on taivaallisten kirkkaus, toinen taas maallisten. Toinen on auringon kirkkaus ja toinen kuun kirkkaus ja toinen tähtien kirkkaus; sillä yhden tähden kirkkaus on erilainen kuin toisten. Niin on myös kuolleiden ylösnousemus: katoavaisuudessa kylvetään, katoamattomuudessa herätetään; häpeässä kylvetään, kirkkaudessa herätetään; heikkoudessa kylvetään, voimassa herätetään; kylvetään luonnollinen ruumis, herätetään hengellinen ruumis. Kun on luonnollinen ruumis, niin on myös hengellinen.»

Kristikunnan suuren apostolin vähän vanhanaikuiset ja mystilliset sanat kuvaavat juuri sitä, johon tähtäämme.

Ihmisen maallinen elämä on kylvämistä ja rakentamista. Se on temppelin rakentamista pyhälle hengelle, ruumiin valmistamista jumalan pojalle, ihmisen oman minuuden asteettaista organisoimista. Tämä neljäs jälleensyntymisteoria edellyttää ihmisen sielun kokonaisuudessaan: sekä aivotajuisen personallisuuden että korkeamman minän (alitajunnan). Personallisuus on katoavainen ja kuolevainen, mutta sielu korkeammassa minässään on kuolematon. Tämä ei merkitse, että se on organisoitu itsetajuinen olemus; sen kuolemattomuus on jumalassa, perustuu siihen, että se on »yhtä isän kanssa». Mutta isän tajunnassa asuvan täydellisyysskuvan mukaan rakennetaan sielussa taivaallinen ruumis jumalan pojalle. Kuka rakentaa? Ihmisen päivätajuinen personallisuus. Missä rakennetaan? Ihmissielun näkymättömyydessä. Mistä rakennusaineet saadaan? Ruumiista. Jumala on isäntä ja arkkitehti, päivätajunta on palkkalainen ja sieluruumis on temppeli, jossa jumalan poika (ihmisen korkeampi minä) asuu. »Luonnollinen» ihminen saa ponnistaa intuitiivista kykyään ymmärtääkseen näitä asioita, jotka itsestään tulevat päivän selviksi heränneelle totuudenetsijälle. »Et kylvä sitä ruumista, joka on nouseva», sanoo Paavali ajatellen jälleensyntymistä. Sadon ihmisen kylvöstä näyttää välittömästi taivaallinen ruumis, siis korkeampi minä, ja vasta toisessa kädessä uusi ruumistus, joka tulee sellainen kuin »jumala tahtoo», siis karman mukainen. Paavali pitääkin tuota salaista kylvämistä ja niittämistä paljon tärkeämpänä. Ei se mitä lihassa niitämme merkitse mitään sen rinnalla, mitä hengellinen ruumiimme voittaa. Sillä tämän neljännen jälleensyntymisteorian valossa ihmisen minä, ihmisen sielu, varsinainen ihminen ja sen ruumis ei ole valmiiksi luotu kappale, vaan luodaan vähitellen. Ihmisen minätajunta on ja pysyy; se on koko inhimillisen sielun perusominaisuus. Mutta se on kuin heikosti lepattava liekki isän jumalan tajunnassa, sillä se on alussa ilman käyttövälinettä, ilman ruumista. Jälleensyntymisen välityksellä vähitellen rakennetaan sille salainen, näkymätön ja pysyvä ruumis — temppeli, johon jokainen ruumistus tuo lisää muutamia kiviä.

Täten karmankin mysterio on ratkaistu. Yhdysside karmallisten personallisuuksien välillä on olemassa. Se on tuo inhimillinen, alussa niin heikko minä, ja se taivaallinen ruumis, jota sille rakennetaan. Ihminen voi täydellä syyllä sanoa, että hän itse syntyy jälleen, vaikka hänen personallisuutensa katoaa ja vaikka uusi syntymä luo uuden personallisuuden. Lanka, johon personallisuudet pujotetaan kuin helmet, on hänen yksilöllinen minänsä. Se liittyy yhteen ja se kehittyy. Sitä myöten kuin taivaallinen ruumis valmistuu, muuttuu ihmisen sisäinen minä siksi jumalan pojaksi, joka on kuin »itse herra taivaasta».

Kuten Paavali sanoo: »Ensimmäinen ihminen oli maasta maallinen, toinen ihminen on herra taivaasta. Mimmoinen maallinen on, semmoisia ovat myöskin maalliset; ja mimmoinen taivaallinen on, semmoisia ovat myös taivaalliset. Ja niinkuin meissä on ollut maallisen kuva, niin meissä on myös oleva taivaallisen kuva . . . Sillä tämän katoavaisen on pukeutuminen katoamattomuuteen ja tämän kuolevaisen on pukeutuminen kuolemattomuuteen. Mutta kun tämä katoovainen pukeutuu katoamattomuuteen ja tämä kuolevainen pukeutuu kuolemattomuuteen, silloin toteutuu se sana, joka on kirjoitettu: kuolema on nieltä voitossa. Missä on sinun voittosi, kuolema? Missä on sinun otasi, kuolema?»

IX.

Lopuksi nyt pari sanaa tuon kuolemattoman ruumiin rakentamisesta. Älkäämme päästäkö mielestämme luomisen tarkotusta ja päämäärää, joka on siinä, että jumala saa itsellensä rakennetuksi ikuisen, elävän käyttövälineen, itsetietoisien, rakastavan pojan. Ei hän halua konetta eikä orjaa — semmoiseen hänen ehkä täytyisi tyytyä, jos hän olisi kaikkivaltias, — vaan poikaa, joka vapaasti, rakkaudesta ja vakaumuksesta antautuu isän käytettäväksi. Ihmiskunta on tämä isän tuleva poika, ja ihmiskunta siksi tulee siinä määrin kuin sen yksilöt siksi tulevat. Sentähden on pienessä niinkuin suuressa, ja ihmisyksilö on jumalan poika niinkuin ihmiskunta. Jokainen ihminen rakentaa sentähden itselleen taivaallista ruumista, ja rakentaminen alkoi samassa hetkessä kun ihminen luotiin eli syntyi eläimestä.

Mutta hidasta se rakentaminen on, hidasta sentähden että se lopullisessa saavutuksessaan on oleva vapaa. Jumala uhraa itsensä ja vapautensa ihmisen hyväksi, ja ihminen vasta myöhään ymmärtää, mitä rakkautta jumala on häntä kohtaan osottanut. Voimmekin erottaa kaksi pitkää taivalta ihmisen kehityksessä eli taivaallisen ruumiin luomisessa. Toinen on tuhlaajapojan taival, toinen on kotiin palaavan pojan.

Ihmisen minuuus on alussa kuin heikosti lepattava liekki, ja jumalan suunnitelmassa on sentähden ensin tämän minuuden vahvistaminen. Alkuasteellaan ihminen on lähellä eläintä ja elää vielä jonkinlaisen vaiston mukaan. Mutta kuta enemmän hän sivistyy, sitä selväpiirteisemmäksi kehittyy hänen aivotajuinen minänsä; hänen itsekkyytensä, joka alussa oli vaistomaista, muuttuu yhä tietoisemmaksi ja harkitummaksi. »Eikä kulunut montakaan päivää, niin nuorempi poika kokosi kaiken omansa ja matkusti pois kaukaiseen maahan; ja siellä hän hävitti tavaransa eläen irstaasti.» Näin Jeesus vertauksessaan kuvaa sielun ensimmäistä taivalta, jolloin se kehittäessään luonnollista itsekkyyttä »syöpi hyvän ja pahan tiedon puun hedelmää», oppien pahaa tuntemaan ja vähitellen pahaa välttämään. Kauas sielu kulkee isän kodista, vierailta mailla se vaeltaa, miljoonia kertoja se rikkoo luonnon lakeja vastaan. Se on niin vapaa ja iloinen nauttiessaan elämästä. »Mutta kun hän oli kaikki tuhlaanut, tuli kova nälkä koko siihen maahan, ja hän alkoi kärsiä puutetta,» kertoo Jeesus. Niin sielunkin käy, kun se on aistillisten ilojen maljan tyhjentänyt: nälkä tulee, sillä ei nautintojen maailmassa mikään enää tyydytä kalvavaa kaihoa. Ja silloin tapahtuu kääntymys. Nyt minuuus on saavuttanut tarpeellisen voimakkuuden, järki herää tarkastamaan itseään ja huomaa loikovansa sikolätissä, ja sielu kauhistuneena huudahtaa: »minä nousen ja menen isäni tykö ja sanon hänelle: isä, minä olen tehnyt syntiä taivasta vastaan ja sinun edessäsi, enkä enää ansaitse, että minua nimitetään sinun pojaksesi; tee minut yhden palkkalaisesi vertaiseksi!»

Ja sen saman syvän päätöksen kautta sielu siirtyy tuhlaajapojan taipaleelta kotiin palaavan taipaleelle ja toinen jakso kehitymisessä alkaa.

Tässä kohden Jeesuksen vertauksen korkein ja henkevin kauneus tulee näkyviin. Sillä kun palaava sielu vielä on kaukana isän kodista, kertoo Jeesus, että »hänen isänsä näki hänet ja armahti häntä, juoksi häntä vastaan ja lankesi hänen kaulaansa ja suuteli häntä.» Mutta tämä ei ole ainoastaan kaunista, se on myös totta, niinkuin jokainen kokenut totuuden etsijä tietää. Ei tarvita muuta kuin heräyminen, kääntymys ja muutamia vakavia askeleita pois itsekkyydestä jumalallista vanhurskautta kohti, niin isän rakkaus kohtaa inhimillistä sielua ja jumala ilmottaa itsensä etsijälle.

Jeesuksen sanoihin sisältyy myös hieno viittaus siitä, että jumala ei koskaan ole kääntänyt sydäntään ihmisestä pois, että isän silmä ei koskaan ole lakannut seuraamasta tuhlaajapoikansa kohtaloita. »Oi isä, puhuu sentähden totuuden etsijä kiitollisella riemulla, »minä näen nyt, että sinä aina olet askeleitani valvonut. Kun minä elämäni varrella lankesin erehdyksiin ja syntyin ja pahaan ja samalla tunsin, etten muuta jaksanut enkä osannut; kun toiset osottivat minua sormellaan, ja nuhtelivat ja tuomitsivat ja parjasivat minua, silloin sinä, minun jumalani, katselit minua isällisellä silmälläsi ja rohkaisit minua ja puhuit

minun hengessäni vaikken silloin tiennyt, että se olit sinä — lohduttavia sanoja ja vakuuttit, ettet tuominnut minua sinä, joka tunsit vaikuttimeni ja tiesit, minkätähden minun piti tehdä mitä tein. Oi isä, sinulta opin läksyn, joka minulle myöhemmin on niin monta onnellista hetkeä tuottanut: etten ketään syytä enkä tuomitse; etten ketään pidä auttamattoman pahana; että kaikkia armahdan ja rakastan; että kaikille tahdon anteeksi antaa; että jokaista synnin raskauttamaa tahdon rohkaista ja lohduttaa; että jokaista tahdon opastaa iloisena taakkaansa kantamaan. Oi isä, sinä olet ollut tässä kaikessa minun salainen auttajani ja neuvojani, ja riemuni on ylitsevuotavainen, kun nyt sen ymmärrän ja näen sinun ihmeellisen rakkautesi, jota ilman me ihmislapset emme tosiaankaan elämässä kestäisi.»

Ja ihmeellinen on sielun kotiatulo. »Niin poika sanoi hänelle: Isä, minä olen tehnyt syntiä taivasta vastaan ja sinun edessäsi, enkä enää ansaitse, että minua nimitetään sinun pojaksesi. Silloin isä sanoi palvelijoilleen: tuokaat tänne parhaat vaatteet ja puukekat ne hänen päälleen; ja pankaat sormus hänen sormeensa ja kengät hänen jalkaansa; ja noutakaat syöttövasikka ja teurastakaat. Ja syökäämme ja pitäkäämme iloa, sillä tämä poikani oli kuollut ja virkosi eloon, hän oli kadonnut ja on löytynyt. Ja he rupesivat iloa pitämään.»

Niin tapahtuu sielulle. Kun se on elämän koulussa puhdistunut, kun se on heittänyt luotaan vihan ja pelon, ahneuden ja ylpeyden, kovuuden ja kylmyyden, himon ja saastan, kun se on oppinut rakastamaan ja taasen rakastamaan, nöyrytymään, anteeksi antamaan ja siunaamaan, kun se on etsinyt totuuden jumalaa monella nimellä ja luopunut kaikesta saadakseen tuntea jumalan — kun se on käynyt syvimmit helvetit ja pitää itseään arvottomana astumaan taivaan pyhyyteen, mutta olisi niin kiitollinen, niin kiitollinen, jos edes saisi istua kynnyksen ulkopuolella ja tietää olevansa jonkun suuren ja pyhän lähellä, — silloin avautuvatkin elämän sisäiset portit ja isän rakkaus tulvii yksinäiseen ja värjöttävään sieluun, ja sielu puetaan häävaatteisiin ja otetaan ylistyksellä ja riemulla vastaan jumalan valtakuntaan.

Silloin on ihmisen korkeampi minä tullut itsetietoiseksi, taivaallinen ruumis on saavuttanut inhimillisen muodon ja jumalan poika on eläväksi syntynyt. Nyt alkaa taivaallisen ruumiin organisoiminen ja asteittainen valmistaminen yhä täydellisemmäksi isän käyttövälineeksi. Se on yksilöllistä ja salaista työtä. Se on joka ihmiselle hänen omaansa, sillä se tapahtuu yhä suuremmassa ja suuremmassa vapaudessa. Se on joka ihmiselle salaista, sillä se tapahtuu sielun näkymättömässä taivaanvaltakunnassa ja on yksityistä, isän ja hänen keskeistä työtä. Mutta se on ylen merkillistä työtä, sillä se on katoamatonta ja kuolematonta.

Kuolemaa tosin ei ole ja kuolematonta on kaikki, mutta mitä on ihmiselle kuolemattomuus, josta hän ei mitään tiedä? Sentähden ihminen on kuolevainen siksi, kunnes isä hänet pojakseen tunnustaa.

Mutta kun hetki on lyönyt, että ihminen on palannut jumalan luo ja isä on hänet rakkaaksi pojakseen kutsunut, silloin kuolema on voitettu ja ihminen on saavuttanut itsetietoisien kuolemattomuuden. Se työ, mikä hänen eteensä avautuu, ei enää ole pimeässä hapuilemista eikä se ole työskentelyä epätietoisien ja epävarmojen päämäärien saavuttamiseksi. Se on ikuista työtä. Se on osanottoa siihen ainoaan tärkeään työhön, jota varten koko maailma on olemassa. Se on tulemistä jumalan apulaiseksi ja auttajaksi — ja mikä silloin sitä työtä voisi hämmentää, mikä sen kirkkautta himmentää? »Sillä niinkuin isällä on elämä itsessään, on hän antanut elämän pojalle, niin että hänelläkin samoin on elämä itsessään.»

Ja uusi jumala on täten vanha jumala, ainoa ikuinen elämän isä, joka kullekin ihmiselle on uusi, kun hän hänet löytää.

Se jumala rakastaa ja kärsii, lohduttaa ja odottaa, on pitkämielinen ja anteeksiantavainen. Mutta hän on rehellisyyden ja totuuden vaatimuksessaan ehdoton. Hän ei kuuntele vilpillisiä eikä teeskentelijöitä. Hän odottaa, kunnes he totuudessa häntä lähestyvät. Sillä hän ei ole kaikkivaltias.